

ALUMINIJA

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA
IN ALUMINIJA „BORIS KIDR

LJUDSKA IN ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA
62250 P T U J
Trg svobode 1

ŠT. 2

FEBRUAR 1971

LETNIK IX

Ob
našem
8.
marcu

8. marec — praznik naših delovnih žena, obenem tudi mednarodni praznik naprednega ženskega gibanja. Pridobitev, ki so si jo naše žene priborile v težkem narodno-osvobodilnem boju in jo še utrdile s številnimi dejanji v povojni socialistični izgradnji.

Ob tem pomembnem prazniku se vprašajmo, ali naj bo to samo enkratna priložnost v letu, da se spomnimo naših žena s šopkom nageljnov, priložnostno svečanostjo ali s čim podobnim. Tako izražena pozornost je hvalevredna, vendar pa še daleč ne more odmeriti vsebinskega pomena tega praznika. Vsakoletni praznik žena naj bi bil prej vrhunska manifestacija stalnega kontinuiranega družbenega prizadevanja za dejansko — ne samo deklarativno — enakopravnost naše žene v družbenem življenju, v kolektivu, v družini in povsod, kjer se pojavlja kot soustvarjalca današnjega in jutrišnjega dne. Torej naj bo tudi letošnji 8. marec nekakšen obračun o tem — napravimo ga tudi v kolektivu in naših družinah —, kako daleč smo že do smotra, da bi naša delovna žena tako enakopravnost in uveljavitev tudi resnično dosegla v naši praksi.

S to željo, ki naj prerase v naše skupno hotenje in dejanja, čestitamo vsem našim ženam — sodelavkam in ženam naših zaposlenih, vsem bralkam Aluminijskega glasila — za letošnji 8. marec!
-ko

Z zasedanja delavskega sveta

Zahteva našega sindikata - odmevi in konkretne odločitve . . .

6. redno zasedanje delavskega sveta je bilo 14. januarja z nadaljevanjem 18. januarja 1971. Prvi dan zasedanja je delavski svet posvetil vso pozornost sklepom in zaključkom 4. redne seje zbora sindikata našega podjetja.

V nadaljevanju navajamo sklepe in zaključke sindikata in stališča oziroma sklepe, katere je sprejel delavski svet.
— STATUT

Zbor sindikata je zahteval, da komisija za spremembo statuta in drugih splošnih aktov poda predlog novega statuta v obravnavo članom delovne skupnosti najkasneje do 24. decembra 1970. Če komisija ni sposobna tega uresničiti, zahteva sindikalna organizacija, da v kompletnem sestavu

odstopi, vsak član komisije pa mora delavskemu svetu pisмено sporočiti svoje mnenje, zakaj komisija ni izpolnila svoje naloge.

Predsednik komisije za spremembo statuta in drugih splošnih aktov Milan Longhino je podal delavskemu svetu poročilo o delu komisije. Delavski svet se je seznanil s tem poročilom.

Kot je znano, je med tem časom osnutek statuta že v obravnavi, je že natisnjen, dobili

so ga vsi člani delovne skupnosti.

— PRAVILNIK O SISTEMIZACIJI DELOVNIH MEST

Osnovna organizacija sindikata je zahtevala, da odgovorni posredujejo osnutek pravilnika o sistemizaciji delovnih mest v obravnavo do konca leta 1970. Če tega ne bodo storili, naj organi upravljanja zaupajo pripravo pravilnika takoj v začetku prihodnjega

leta ustreznemu zavodu zunaj podjetja.

O tem sklepu sindikata je pred sejo delavskega sveta razpravljala odbor za organizacijo dela in sistemizacijo. Ugotovil je, da so vodje delovnih enot pripravili organizacijske sheme, vsak za svojo delovno enoto, vendar v teh novih shemah niso upoštevale vse pobude za boljšo organizacijo podjetja, kar je razvidno tudi iz poročila vodje razvoja in vodstva podjetja k predloženim shemam.

Delavski svet se je strinjal s tem, da moramo čimprej sestaviti pravilnik o sistemiza-

ciji in upoštevati sklepe, katere je sprejel odbor za organizacijo dela in sistemizacijo.

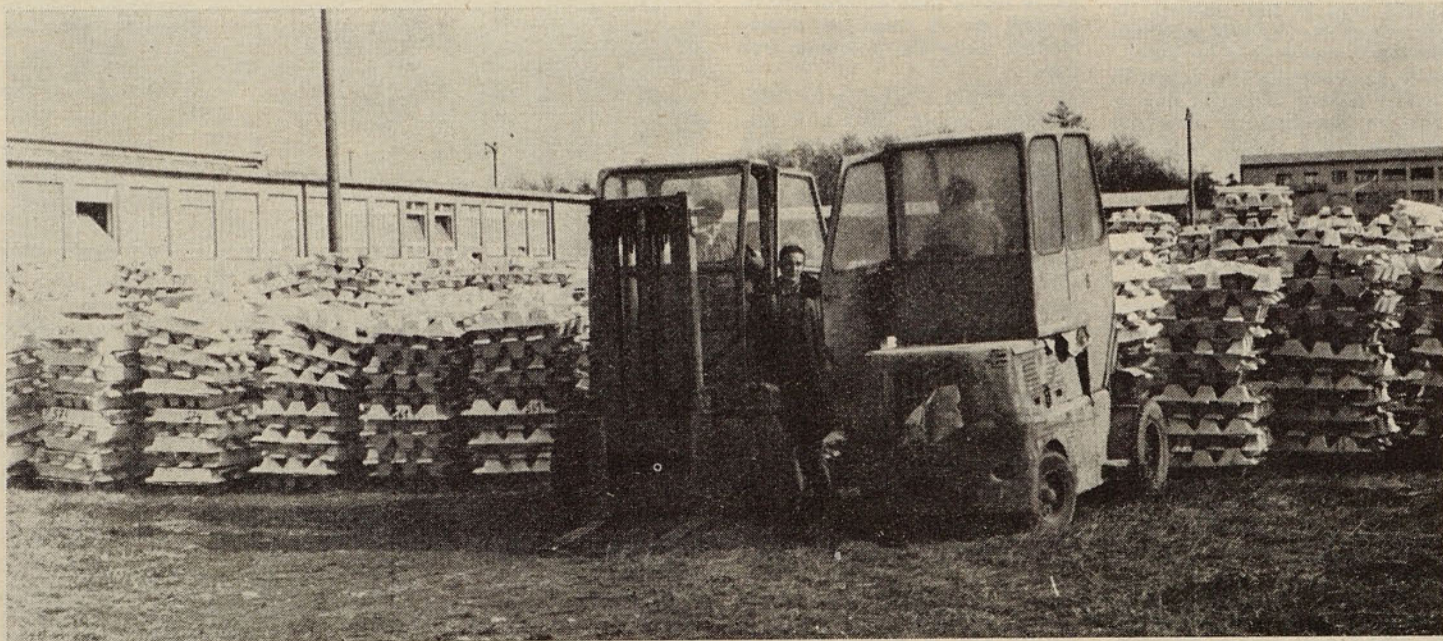
Seznanil se je tudi s pismom vodje razvoja, ki sporoča odboru, da je potreben najmanj enomesečni rok za pripravo organizacijskih shem. Pri tem je delavski svet tudi sklenil, da je vodja razvoja dolžan navezati kontakt z ustreznim zavodom in dobiti mišljenje o naši organizaciji dela in sistemizaciji delovnih mest, pa tudi mnenje, če in pod kakšnimi pogoji bi zavod sodeloval pri oblikovanju organizacije dela in organizacijskih shem našega podjetja.

— PERSPEKTIVNI NAČRT, PRODAJA ALUMINIJA IN SUROVINE

Na zboru sindikata so člani ugotavljali, da člani delovne skupnosti niso informirani o zadevah, ki zadevajo gospodarjenje podjetja, zato je zbor zahteval odgovore na naslednja vprašanja:

- perspektivni načrt podjetja;
- vzroki za zastoj v prodaji aluminijske surovine (ali imamo raziskano tržišče, oziroma, kaj smo doslej storili, da bi prodaja aluminijske surovine potekala nemoteno, in kaj nameravamo storiti za odstranitev zastoja pri prodaji aluminijske surovine);
- ali ima tovarna zagotovitveno dobavo surovin za daljše obdobje (boksit, kriolit, koks in podobno), ali je zagotovljen obstoj delovne enote Glinica za dalj obdobje in kje so vzroki, da novi hladilni stolp še ne deluje.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Pomožno skladišče

Zahteve našega sindikata - odmevi in konkretne odločitve . . .

(Nadaljevanje s 1. strani)

O navedeni problematiki so pred sejo delavskega sveta razpravljali ustrezni odbori. Odbor za perspektivo je sklenil, da je treba pripraviti pregled sedanjih rekonstrukcij in investicij in tistih v bližnji prihodnosti; iz njega mora biti razvidna finančna in tehnična ocena po posameznih projektih, tako da bo takšen pregled na vpogled samoupravnim organom in članom delovne skupnosti podjetja. Ta odbor je tudi sklenil, da je vodstvo podjetja dolžno skupaj s službami pripraviti globlino zamisel o razvoju podjetja do konca aprila tega leta in jo predložiti organom samoupravljanja v razpravo.

O vzrokih za zastoj pri prodaji aluminija je podalo vodstvo podjetja obsirno poročilo, ki je bilo prebrano na seji delavskega sveta. O skrbi s surovinami je poročal delavskemu svetu član vodstva osrednjih služb Branko Mlinarič. Na ostala vprašanja so direktor in člani vodstva osrednjih služb tudi podali odgovore na seji delavskega sveta. Po obsirnem razpravi je delavski svet sklenil:

- strinjal se je s sklepi odbora za perspektivo;
- sklenil je, da je potrebno sestaviti analizo z ekonomsko utemeljitvijo o poslovanem sodelovanju med našim podjetjem in nekaterimi drugimi podjetji, vse zato, da bi dosegli načrtovan in usklajen razvoj proizvodnje in predelave aluminija v Sloveniji.

Ta sklep je delavski svet posredoval odboru za perspektivo z nalogo, da v roku enega meseca prouči možnost za izvedbo in izda smernice konkretno zadolženim: direktorju, vodji razvoja, Milanu Longhinu in Janezu Artenjaku. Naloga mora biti izvršena v roku 6 mesecev.

— PONOVA UVEDBA TOPLEGA OBROKA

Osnovna organizacija sindikata je zahtevala pojasnilo o tem, ali obstaja možnost za ponovno uvedbo toplega obroka. — O tej zadevi je razpravljala odbor za družbeni standard in predlagal delavskemu svetu, naj bi ponovno uvedli enotno organizirano toplo malico za vse člane delovne skupnosti. Ta odbor se tudi ne strinja s tem, da bi si posamezni obrat sami organizirali dobavo toplih malic.

Delavski svet je naročil vodstvu podjetja, da prouči, kako bi lahko uvedli enotno organizirano toplo malico za vse člane delovne skupnosti. O ugotovitvah vodstva podjetja je dolžan razpravljati odbor za družbeni standard in v roku enega meseca predlagati delavskemu svetu konkretne ukrepe za ponovno uvedbo enotno organizirane tople malice.

— ODPRAVNINA OB UPOKOJITVI

Zbor sindikata je predlagal, da bi s splošnim aktom podjetja uvedli odpravnino ob upokožitvi članov delovne skupnosti.

Delavski svet je s tem v zvezi sklenil, da je v našem podjetju treba uvesti odpravnino za delavce, ki odhajajo v pokoj. Delavski svet je naročil kadrovsko-socialni službi, da pripravi ustrezne predloge v roku enega meseca in jih dostavi odboru za finančno poslovanje in delitev dohodka. Odbor je dolžan osnutek pravilnika o odpravninah pripraviti in ga dati v razpravo članom delovne skupnosti.

— SPLOŠNI AKT O SOCIALNI ZAŠČITI DELAVCEV

Tovarniški zbor sindikata je predlagal, da bi organi upravljanja sprejeli splošni akt o socialni zaščiti delavcev, ki bi urejal predvsem:

- zaščito delavcev, ki so se ponesrečili pri delu v podjetju, ali so zboleli za poklicno boleznijo ali pa so na poklicni rehabilitaciji;

Organizacijski enoti za vzdrževanje avtomacije je naročil, da pripravi ustrezno poročilo.

Odbor za obveščanje tudi meni, da so dolžne službe podjetja in vodstva delovnih enot poročati o delu in problematiki poslovanja podjetja članom delovne skupnosti v taki obliki, da bodo poročila razumljiva pretežnemu delu članov delovne skupnosti in tudi

— SPREMEMBA PRAVILNIKA O DELOVNIH RAZMERJIH

Odbor za kadre in izobraževanje je po predhodnem mnenju odbora za narodno obrambo pripravil dopolnitev pravilnika o delovnih razmerjih in jo dal v razpravo članom delovne skupnosti.

Člani delovne skupnosti niso imeli pripomb k spremem-

vrne z orožnih vaj, če gre na vojaške vaje, ki trajajo več kot 10 dni.

— SPREMEMBE IN DOPOLNITVE PRAVILNIKA O POŽARNO-VARNOSTNI ZAŠČITI

Odbor za narodno obrambo je pripravil spremembe in dopolnitve pravilnika o požarno-varnostni zaščiti.

S temi spremembami in dopolnitvami črtamo določbe o požarno-varnostnih sredstvih, ki so bila predpisana za samski dom, dopolnjujemo pa ga s požarno-varnostnimi sredstvi, ki morajo biti v počitniškem domu v Crikvenici. — Pripomb k osnutku ni bilo, zato je delavski svet sprejel spremembe in dopolnitve v vsebinski zasnovi in obliki, kot so bile izobešene v podjetju.

— DOPOLNITEV TABELARNEGA DELA PRAVILNIKA O VARSTVU PRI DELU

Na predlog vodij delovnih enot je odbor za varstvo pri delu uvedel postopek za dopolnitev tabelarnega dela pravilnika o varstvu pri delu. Delavski svet je predlog sprejel, razen predloga vodje DE Energetika, ki se nanaša na nabavo delovnih plaščev za čistilce v DE Energetika. Zaščitni plašči na teh delovnih mestih niso primerni, ker lahko povzročijo nesreče pri delu.

— DODATEK ZA DOPUST

Delavski svet je sklenil, da je najdlje do 30. aprila 1971 treba izplačevati članom delovne skupnosti akontacijo na dodatek za dopust v znesku 500 din. Dodatek za letni dopust bi naj v letu 1971 znašal po določitih 3. členu pravilnika o izplačevanju iz sredstev sklada skupne porabe 1000 din v gotovini za posameznega člana delovne skupnosti.

(Nadaljevanje na 3. strani)

Elektrolize A

- zaščito delavcev, ki so težko bolani, onemogli ali živijo v težkih socialnih razmerah;
- zaščito družin umrlih delavcev;
- zaščito delavcev, katere je prizadela težja elementarna nezgoda.

Po tem predlogu je delavski svet naročil kadrovsko-socialni službi in odboru za družbeni standard, da pripravita osnutek pravilnika o socialni zaščiti delavcev in ga posreduje v obravnavo članom delovne skupnosti v roku dva meseca.

— BENIFIKACIJA

Tovarniški zbor sindikata je zahteval, da vodstvo podjetja pojasni, kako daleč je postopek za benifikacijo nekaterih delovnih mest v našem podjetju. — O tem je delavskemu svetu poročal vodja kadrovsko-socialne službe Jože Segula.

Delavski svet je odobril 110.000 din za elaborat za benifikacijo delovnih mest. Delavski svet je tudi sklenil, da je odbor za varstvo pri delu dolžan razpravljati o elaboratu za benifikacijo delovnih mest v našem podjetju. Zahtevke za benifikacijo delovnih mest je treba vložiti takoj, ko bo elaborat odobril odbor za varstvo pri delu.

— OBVEŠČANJE

Zbor sindikata je menil, da bi ob dosedanjih oblikah obveščanja bilo primerno urediti tudi ozvočenje, ki bi lahko služilo tudi organizatorjem dela pri izpolnjevanju vsakodnevni dolžnosti.

Pred sejo delavskega sveta je odbor za obveščanje o tem predlogu razpravljati in sklenil, da je potrebno najprej ugotoviti možnosti za instaliranje naprav za ozvočenje, oziroma, če so te naprave že instalirane v podjetju — funkcioniranje teh naprav, predvsem pa, koliko delavcev bi lahko sprejemalo informacije po napravah za ozvočenje.

primerna za objavljanje v tovarniškem glasilu »Aluminij«. Konkretnije podatke, ki so zanimivi za člane delovne skupnosti, vendar prekonkretneji za objavo v tovarniškem časopisu, pa je treba razmnožiti in objaviti na oglasnih deskah.

Delavski svet se je strinjal s temi sklepi odbora.

— MOŽNOST ZA RAZŠIRITEV POČITNIŠKEGA DOMA

Tovarniški odbor je predlagal odboru za družbeni standard, da prouči možnosti za naugraanjo vile »LADA« v Crikvenici, ker bi s tem zagotovili povečanje števila ležišč v počitniškem domu.

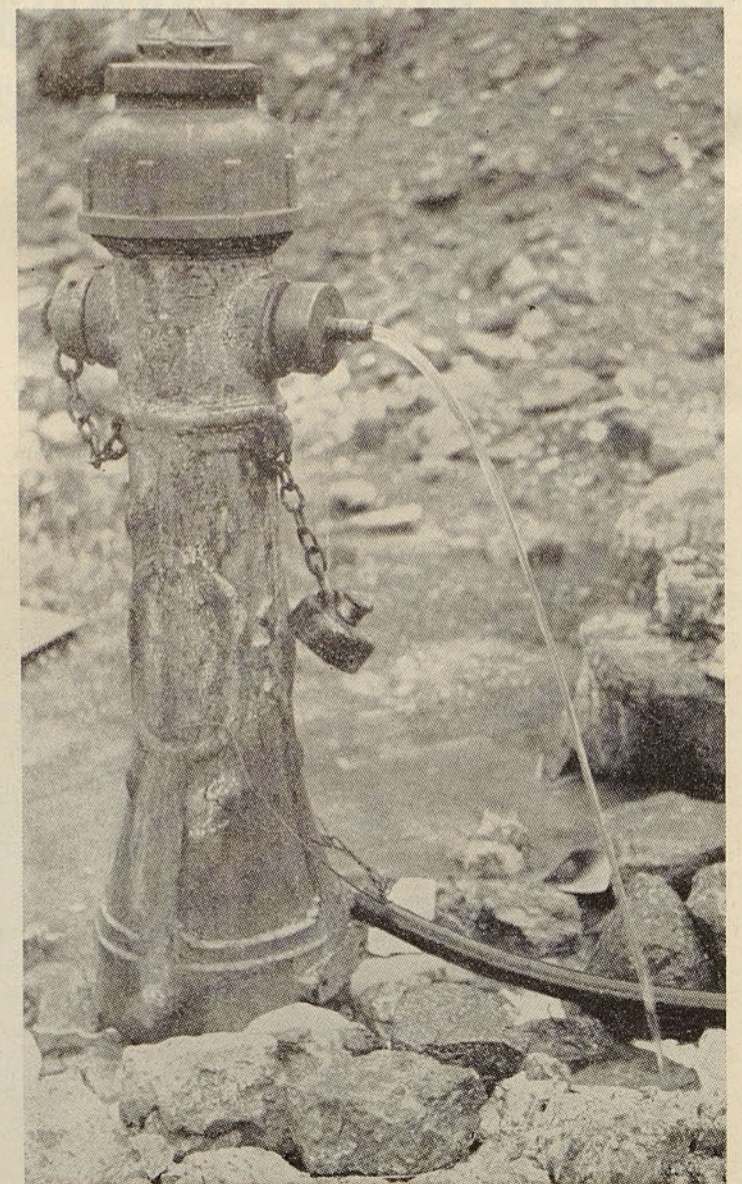
Odbor za družbeni standard je naročil splošni službi, da poskrbi za informacijo o možnosti za razširitev kapacitet počitniškega doma v Crikvenici. — Delavski se je seznanil s tem sklepom odbora.

Nadaljevanje seje delavskega sveta, ki je bila 18. januarja, je imelo tako obširni dnevni red, da je razprava o naslednji zadevah potekala ves dan.

- Pravilnik o merilih in določanju tajnih podatkov narodne obrambe in ukrepi za njihovo zavarovanje.

Po določitih Zakona o narodni obrambi in Uredbi o merilih za določanje tajnih podatkov narodne obrambe in ukrepov za njihovo zavarovanje ter Pravilnika o merilih za določanje podatkov, ki so vojaška tajnost, in o načinu njihovega zavarovanja je morala naša delovna organizacija pripraviti osnutek pravilnika o merilih in določanju tajnih podatkov narodne obrambe in ukrepov za njihovo zavarovanje. K osnutku, katerega je dal v razpravo odbor za narodno obrambo, člani delovne skupnosti niso imeli pripomb. Delavski svet ga je zaradi tega sprejel v vsebinski zasnovi in obliki, kot je bil izobešen v našem podjetju.

bi oziroma dopolnitvi, zato je delavski svet sklenil, da je treba za 5. alineo 85. člena dodatki določilo, po katerem ima član delovne skupnosti pravico do izrednega plačanega dopusta pred vpoklicem na vojaške vaje in potem, ko se

Hidrant

Zahteve našega sindikata- odmevi in konkretne odločitve...

(Nadaljevanje z 2. stran)

Član delovne skupnosti, ki ima nad 4 člane družine in je sam zaposlen, bo dobil po 4. členu tega pravilnika za vsakega člana nad 4 člane poseben dodatek v gotovini — 50 din, če se izkaže, da je bil z več kot 4-člansko družino na dopustu. — Polni dodatek za dopust bodo članom delovne skupnosti začeli obračunavati po 30. aprilu 1971, če ta sklep ne bo v nasprotju z zakonskimi predpisi!

— IMENOVANJE PREDSTAVNIKA V SVET SOLE KIDRIČEVO

Delavski svet je imenoval Franca Vrliča, vodjo izobraževalnega centra našega podjetja, v svet Osnovne šole »Boris Kidrič« Kidričevo.

— POVEČANJE ŠTIPENDIJ

Štipendisti našega podjetja so zaprosili za povečanje štípendij. Po določilih pravilnika o izobraževanju in strokovnem izpopolnjevanju mora določiti delavski svet višino štípendije za vsako šolsko leto. — Na osnovi tega pravilnika je delavski svet sklenil, da bodo štípendije za IV. letnik visoke šole znašale 600 din.

— ODOBRITEV NABAVE IN ODPISA OSNOVNIH SREDSTEV

Oprema za elektronsko-računski center: Milan Longhino, Franc Auer, dipl. ing. in Miro Vodeb, dipl. ing., so dolžni zahtevek za odobritev sredstev za opremo elektronsko-računskega centra komercialno obdelati in ga po rednem postopku predložiti delavskemu svetu v odobritev.

Zobozdravstvena ambulanta Kidričevo — nabava nove opreme: delavski svet zaenkrat ni odobril sredstev za nabavo nove opreme za potrebe zobozdravstvene ambulante v Kidričevem, ampak je naročil vodstvu podjetja, da prouči možnost za uvedbo zobozdravstvene ambulante v našem podjetju. Sočasno je treba proučiti možnost, če bi lahko v tej zobni ambulanti koristili usluge tudi svoji članov naše delovne skupnosti.

Ordinacija preventivne dejavnosti: — Direktor podjetja je predlagal odobritev sredstev za novo zdravniško ordinacijo preventivne dejavnosti v obratni ambulanti. V teh prostorih bi naj v bodoče opravljali preventivno zdravstvena dela (obdobni zdravstveni sistematski pregledi članov delovne skupnosti, preventivno cepljenje, zobozdravstveni pregle-

di, laboratorijski pregledi in razne druge oblike preventivnega zdravstvenega varstva).

Delavski svet je v ta namen odobril 153.000 din in pri spevke, katere bo potrebno plačati v ta namen.

Delavski svet je odobril odpis vrednosti instalacij in opreme samskega doma v sedanji skupni vrednosti 411.000 din. Odobril je tudi odpis okrog 2.000 ton boksita, ali 0,87% od skupne količine dobavljenega boksita v približni vrednosti 274.000 din. Razlika v teži je nastala zaradi razsipa, prekladanja v luki in vsušitve boksita, ki je bil v poletnih mesecih izpostavljen vplivu sonca in vetra.

— »HALOŠKI BISER« — BREZPLAČNI PRENOS RESTAVRACIJE

Delavski svet je odstopil celotno zadevo, ki se nanaša na Restavracijo Kidričevo (prošnjo »Haloški biser« Ptuj za brezplačni prenos Restavracije in Mestne lekarne Ptuj za ureditev lekarniških prostorov v Restavraciji) odboru za družbeni standard; ta jo naj prouči v tem smislu, da bi v Restavraciji Kidričevo uredili obrat družbene prehrane za člane naše delovne skupnosti.

— POČITNIŠKI DOM

Delavski svet je potrdil izvršeno inventuro počitniškega doma s stanjem na dan 23.

septembra 1970 — v predloženih obliki.

Za ureditev nujnih vzdrževalnih del počitniškega doma je delavski svet odobril 60.710 din.

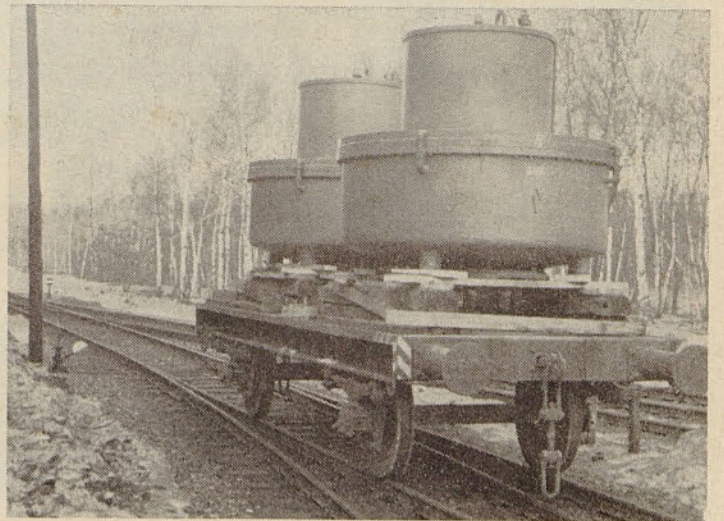
Zaradi velikega zanimanja članov delovne skupnosti za letovanje na morju je delavski svet sklenil, da bomo tudi v letošnjem letu najeli sobe oziroma ležišča pri privatnikih v Crikvenici.

V vili Župan bomo najeli 5 sob, v vili Radil 4 sobe in v vili Manešter 3 sobe.

Za leto 1971 bo znašala ekonomska cena oskrbnega dne v Počitniškem domu 40 din. Člani delovne skupnosti in ostali gostje bodo plačevali usluge počitniškega doma po naslednjih cenah:

— člani delovnega kolektiva z družinskimi člani, ki so po članu kolektiva socialno zavarovani, in njihovi nezaposleni otroci nad 10 let 20 din;

— upokojeni člani delovnega kolektiva in člani družine, ki so po njem socialno zavarovani — 20 din; otroci članov kolektiva in upokojenec do 10 let starosti — 15 din; zakonci, zaposleni v drugih podjetjih, 30 din, ostali gostje 40 din, otroci ostalih gostov do 10 let starosti 30 din; — za prehodne goste: samo prenočišče 15 din, samo hrana (3 obroki) 30 din; ceno posameznim

Nekoč ali sedaj...

obrokom bo določil upravnik. — Cene v vikend hišicah bodo enake kot v poslopju. — Upokojeni člani delovne skupnosti bodo lahko šli na letovanje pod gornjimi pogoji, ko bodo proste kapacitete v počitniškem domu.

Po določilih pravilnika o organizaciji in delu počitniškega doma bodo imeli v letu 1971 zaposleni v počitniškem domu naslednje osebne dohodke: sezonski vodja 2.200 din, ekonom 1.900 din, KV kuharica 1.900 din, PKV kuharica 1.500 din, KV natakarica 1.400 din, KV servirka 1.300 din, PKV servirka 1.200 din, čistilka (sobarica) 1.200 din, honorarni knjigovodja v sezoni 1.300 din, izven sezone pa 500 din.

V teh osebnih dohodkih je zajeto tudi vso nadurno delo in drugo delo. Delavci počitniškega doma (razen honorar-

nega knjigovodje) imajo v času zaposlitve tudi pravico do brezplačne hrane in stanovanja.

— Ob koncu seje je delavski svet sprejel na znanje ostavko Franca Klemenčiča za člana odbora za družbeni standard in predlagal delovni enoti Vzdrževanje, da pripravi do naslednje seje predlog za drugega kandidata. — Odložil je razpravo o vlogi Krajevne skupnosti Kidričevo za soglasje v zvezi s priključkom vodovoda in kanalizacije na območje novega zazidalnega načrta individualne gradnje stanovanjskih hiš v Njivercah — do prihodnje seje, ko je direktor dolžan pripraviti konkreten predlog za dokončno rešitev te vloge.

Delavski svet je poslušal tuje odgovore na vprašanja članov delavskega sveta na prejšnji seji.

K.-n.

Izredna seja delavskega sveta

Nova oprema za elektronsko-računski center

Delavski svet je imel v tej mandatni dobi že drugo izredno sejo. Sedaj je bila sklicana zaradi nujne prehodne razprave o dohodku po zaključnem računu.

Delavski svet se je seznanil s približnim stanjem sredstev, ki so bila ustvarjena v preteklem letu.

Delavski svet je razpravljal tudi o informaciji v zvezi s predvidenim dohodkom v letu 1971 in njegovi delitvi.

Po tej razpravi je sklenil, da mora odbor za finančno poslovanje in delitev dohodka po določilih 24. člena Pravilnika o delitvi dohodka takoj, ko bodo znani pogoji gospodarjenja za leto 1971, vendar najpozneje do 30. aprila 1971, predložiti delavskemu svetu v razpravo poročilo o predvidenem dohodku in njegovi razdelitvi.

V I. tromesečju leta 1971 bomo obračunavali akontacijo osebnega dohodka z vrednostjo točke 1,41 S din. Če bo u-

radno določeno, da bo povprečje izračunavano na osnovi izplačanih osebnih dohodkov v letu 1970, potem bomo vrednost točke ob enakih pogojih povečali na 1,48 S din.

— Novi član odbora za družbeni standard

Delavski svet je izvolil za novega člana odbora za družbeni standard iz delovne enote vzdrževanje — Stanka Zupančiča.

— Sprememba pravilnika o delovnih razmerjih

Delavski svet je menil, da je postalo določilo pravilnika o delovnih razmerjih, s katerim je določeno, da se lahko delavec, ki je že bil enkrat zaposlen v našem podjetju, ponovno zaposli potem, ko s tem soglašala delavski svet, nepotrebno. Naročil je odboru za kadre in izobraževanje, naj uvede postopek za spremembo pravilnika o delovnih razmerjih tako, da bi odpravili to določilo pravilnika.

— Oprema za elektronsko-računski center

Delavski svet se je strinjal z nabavo opreme za elektronsko-računski center za kar bo potrebno: izdelava načrtov s predračuni, klima naprave za montažo, gradbena dela, gradbeno-obrtniška dela, elektroinstalacijska dela, kanali, naprave za stabilizacijo in pisarniška oprema, oprema za arhiviranje; za realizacijo tega načrta je odobril sredstva v višini, ki so potrebna za plačilo avansa inozemskih in domačih izvajalcev. Dokončna odobritev denarja bo sledila, ko bo delavski svet dobil pre-

zentirane komercialno obdelane pogodbe.

— Poročila o delovanju

Delavski svet je naročil predsedniku delavskega sveta, naj do prihodnje seje pripravi poročilo o delovanju delavskega sveta v tej mandatni dobi, predsednikom odborov, da pripravijo poročila o delu svojih odborov, predsednikom svetov delovnih enot pa, da pripravijo poročila o delovanju svetov delovnih enot.

Možnosti za pridobivanje železa iz rdečega blata

Nemška firma Giulini iz Ludwigshafna na Rh. je izdelala v zadnjih letih postopek za pridobivanje železa iz rdečega blata, ki je ostanek pri proizvodnji glinice — po Bayerjevem postopku.

Postopek za pridobivanje železa je bil že preizkušen v velikoindustrijski poskusni napravi.

Rdeče blato, ki je odpadek tovarne glinice v obliki vlažne mase, vsebuje približno 40% vode. Trdne snovi rdečega blata so sestavljene iz posebno drobnih delcev, različnih po sestavi, odvisno od vrste predelanega boksita. Evropski boksiti dajejo po izluževanju rdečega blata takale približne sestave: 45 do 55% Fe₂O₃, 15 do 25% Al₂O₃, 5 do 8% TiO₂, 6 do 10% SiO₂ in 5 do 8% Na₂O. Razen teh vsebuje rdeče blato še V₂O₅, Mn₂O₃, P₂O₅, Cr₂O₃ in nekatere druge se-

Vse službe podjetja so dolžne do prihodnje seje delavskega sveta podati poročilo o svojem delu v letu 1970.

Odbori naj pripravijo tudi koristne predloge za nadaljnje delo v podjetju.

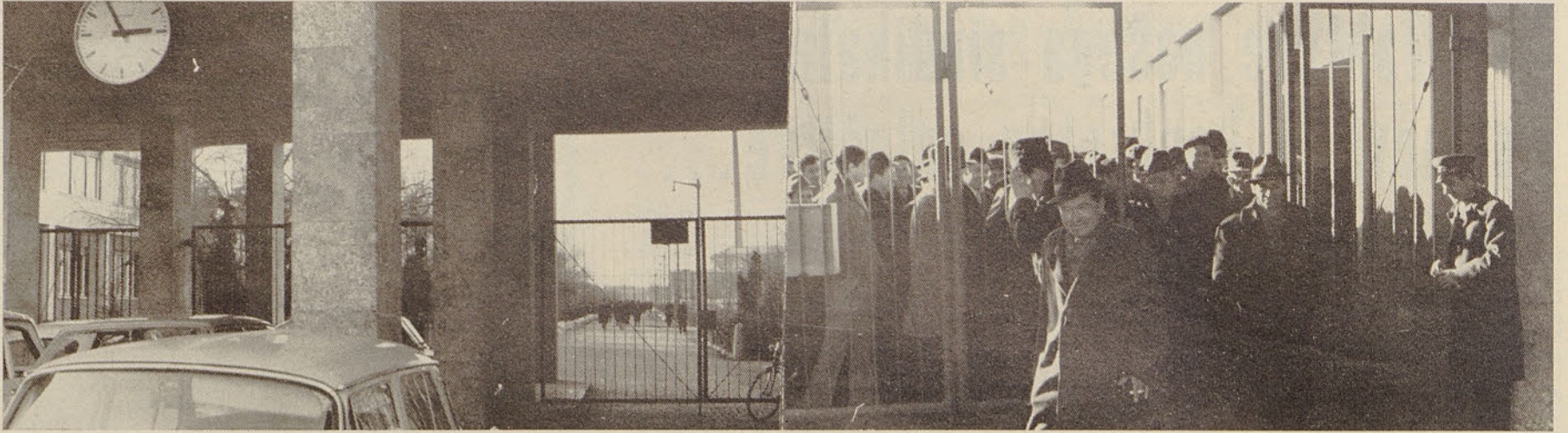
Ob koncu seje so člani delavskega sveta povpraševali o razširitvi parkirnega prostora pred upravo in o funkcionalnosti kopalnic v Elektrolizi.

Na ta vprašanja bodo pripravljeni odgovoriti do prihodnje seje.

K.-n.

Poziv

14.55 h

15 h

Naših 450 minut

Mogoče nekoliko čuden naslov, toda ni težko uganiti, da gre za sedem in pol ur, koliko naj bi trajal naš delovni čas. Pravim »naj« zaradi tega, ker je javna tajna, da si ga domala vsak po svoje določa. Sedem in pol ur pa zaradi tega, ker od osem ur, kolikor smo v tovarni, pol ure odpade na malico. Ta čas ponekod štejejo za delovni čas, ponekod pa ne. Tudi jaz ga ne prištevam k delovnemu času.

Ko govorimo o delovnem času, imamo podzavestno v mislih tudi delo; in obratno; ko govorimo o delu, moramo nehote misliti na delovni čas, kajti za vsako delo potrebujemo določen čas, pa najbo to ročno, strojno ali kakršnokoli drugo. Ker pa je za vsako delo potreben določen čas, lahko rečemo, da v daljšem ali krajšem času opravimo večje ali manjše delo, seveda ob uporabi enake moči. Torej, ne moremo govoriti o delu, ne da bi govorili tudi o času. V našem primeru o delovnem.

čunajo vse potrebne gibe in jih časovno uskladijo, pri čemer si pomagajo celo z elektronskimi računalniki. Nič manj pa niso zanemarjeni disciplinski in drugi ukrepi. Na primer: v neki veliki tovarni v Zah. Nemčiji sem videl v proizvodnih halah na vsakih 20 do 30 metrov avtomat za prodajo osvežujočih pijač in cigaret. Prav gotovo, da delodajalec ni teh avtomatov dal montirati za reklamo pijač in cigaret, pač pa se mu je šlo predvsem za čas, ki bi ga delavci izgubljali med čaka-

Pa so tudi takšni, ki naredijo tisto, kar »morajo«, drugo pa jih ne zanima. So pa žal, tudi takšni, ki podcenjujejo svoj lasten pomen in jim je vseeno, naredijo kaj, ali ne, samo, da so na »šihtu«. Posebno opazna je neenotnost in nedisciplin pri zapuščanju dela in pri odhodu domov. Ze po 13. uri lahko vidimo posameznike, ko zapuščajo tovarno. Upam, da je pri nas zelo malo takšnih, ki bi delali do zadnje minute in bi se šele po izteku delovnega časa začeli pripravljati na odhod domov, kar bi po moje bilo edino pravilno.

Mogoče se bo komu zdelo prestrogo, če gledamo na minute pri delovnem času, toda pogledjmo, koliko se navidez nepomembnih minut lahko nabere in kaj pomenijo v primerjavi z delovnim časom. Recimo, da nekdo začne delati 10 minut po začetku delovnega časa; da v delovnem času zapravi dvakrat po 8 minut v privatnem razgovoru; da čas

malice podaljša za 10 minut in da neha delati 15 minut pred iztekom delovnega časa. To je skupaj 51, po nepotrebnem izgubljenih minut, kar znaša 11,3 odst. delovnega časa.

Ob doslednem obračunavanju osebnih dohodkov po delovnem času bi to pomenilo zmanjšanje teh dohodkov za 11,3 odst. Z drugimi besedami, nekdo, ki prejme n. pr. 1400 din in bi po nepotrebnem zapravil 52 minut na dan, bi prejel samo 1242 din OD. Torej, 158 dinarjev bi mu odpadlo zaradi izgubljenega časa.

Vidimo torej, da navidez nepomembne minute pomenijo veliko pri delovnem času, pri delu in seveda tudi dohodku. Tega sicer posamezniki ne občutijo, vsi pa vendarle čutimo, če ne direktno pa posredno, bodisi z ugotovitvijo, da imamo nizko produktivnost in visoko ceno proizvodnje ali pa kako drugače. Vedeti bi morali namreč, da vsaka izgubljena ura ali minuta pomeni zmanjšanje produktivnosti, po-

dražitev proizvodnje in s tem zmanjšanje konkurenčne sposobnosti proizvođa.

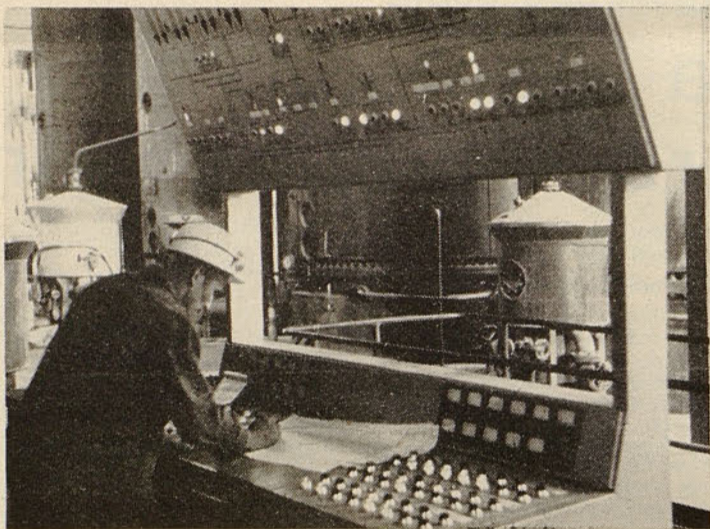
Poglejmo samo, kaj pomeni zmanjšanje proizvodnih stroškov samo za 5 par po kilogramu aluminija. Nič manj kot 2.000.000 N din dohodka na leto!

Ali ne kaže potem razmisliti o delovnem času in še o drugih činiteljih, ki vplivajo na proizvodne stroške in storilnost? Prej ko slej nas bo na to prisilila iz dneva v dan bolj ostra konkurenca na tržišču. Pri tem ne mislim samo na delovni čas in disciplino, pač pa še na vrsto drugih slabosti, na katere je že bilo opozarjano in tudi niso predmet tega sestavka.

Mislím, skrajni čas je, da se osvobodimo iluzij, češ saj dobro stojimo... Poglejmo resnici v oči in poskušajmo obracunati z vsem tistim, kar nam zamegljuje perspektivo.

Pri razmišljanju o delovnem času ne bi smeli pozabiti, da smo med državami z najkrajšim delovnim časom na svetu. Če pa ta itak kratek delovni čas še dodatno krajšamo, potem pa se lahko resno zamislimo nad našo zavestjo.

P. D.J.

Komandni pult v parilnici

Prav gotovo ni člana kolektiva, ki ne bi vedel, kakšen in kolikšen je naš delovni čas. Če pa bi kdo trdil, da ni seznanjen, potem bi mu bilo težko verjeti, kajti o tem je bilo veliko napisanega že v času sprejemanja zakona, pa tudi pozneje. Toda, ali je dovolj sprejeti zakon ali neki pravilnik, z njim seznaniti člane kolektiva, potem pa zadevo prepustiti sami sebi ali pa določenim posameznikom? Vsekakor, da ne; kajti za dosledno izvajanje nekega predpisa je potrebna stalna skrb in kontrola. Tudi za delovni čas in njegovo čimbolj racionalno izkoriščanje so potrebni stalni ukrepi, bodisi organizacijski, administrativni ali pa kakšni drugi. V prid navedeni trditvi nam govorijo tudi izkušnje industrijsko visoko razvitih držav, kjer delovnemu času posvečajo posebne študije in raziskave.

Tako, na primer, pri časovnem normiranju delovnega procesa za vsako delovno operacijo preštudirajo in prera-

njem v bifejih.

Kako pa je pri nas? Že na samem začetku sem omenil, mogoče malo pretirano, da si delovni čas določamo vsak po svoje. Prvo, kar se mi zdi narobe pri tem, je, da je vprašanje delovnega časa premalo definirano in precizirano v naših aktih in pravilnikih. Drugo, da te pravilnike premalo upoštevamo.

Opazujemo samo naše prihode na delo, začetek dela, obnašanje med delovnim časom, konec in odhode z dela, pa se bomo o tem najlaže prepričali.

Že sam začetek dela ni zadosti razčiščen, še manj pa enoten. Medtem, ko nekateri menijo, da je čisto v redu, če pridejo mimo vratarja tik pred šesto ali sedmo uro, ali pa, celo kakšno minuto pozneje, za druge ta čas pomeni dejanski začetek dela. Podobna situacija je tudi med delovnim časom. Tako lahko vidimo sodelavce, ki si resnično prizadevajo, da bi naredili, kar se da največ v teh 450-tih minutah.

Možnost pridobivanja železa iz rdečega blata

(Nadaljevanje s 3. strani)

dobljenega po Bayerjevem postopku.

V prvi stopnji pomešajo rdeče blato z drobnim odpadnim premogom, na primer, s premogovim blatom in z zmletim apnencem.

V drugi stopnji dozirajo to mešanico v rotacijsko peč, kjer se v sušilni coni najprej posuši do trdih kroglic. Pri nadaljnjem prehodu skozi peč se segrejejo tvorjene kroglice na približno 1000 stopinj Celzija, pri čemer se železov oksid reducira v kovinsko železo. Cona rotacijske peči, v kateri sušijo rdeče blato, je zaradi boljše izmenjave toplote opremljena s številnimi verigami. V redukcijski coni peči je vzdolž plašča peči nameščenih več gorilnikov na tekoče gorivo, ki greje plašč peči. Razen tega še vpihavaajo na več mestih zrak, katerega je možno točno dozirati, tako da je omogočen kontrolirani sežig gorljivih sestavin.

V tretji stopnji prihaja sintler — železovo blato brez presledka iz rotacijskih peči v talilno peč, ki je kurjena s tekočim gorivom. Tu še ugodno izkoristijo del ostalega ogljika v sintru. Vroče pline iz talilne peči izkoristijo tako, da jih vodijo v redukcijsko cono.

V talilni peči se loči tekoče železo od žlindre. Žlindra brez

presledka odteka in jo lahko granulirajo. Uporabljajo jo predvsem pri gradnji cest. Rastaljeno železo s tempera-

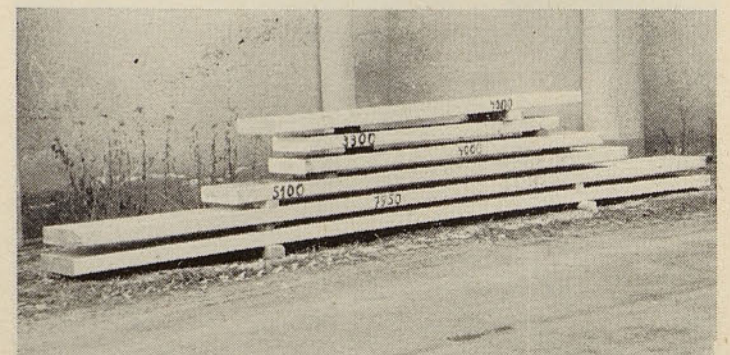
turo 1400 stopinj Celzija odvezamo v presledkih in brez. Približna sestava dobljenega železa je naslednja:

Ogljik	C	1,0 do 3,0 %	posebno okrog 1,5 %
Zveplo	S	0,2 do 0,5 %	0,35%
Silicij	Si	0,03 do 0,2 %	0,05%
Mangan	Mn	0,01 do 0,05 %	0,03%
Krom	Cr	0,10 do 0,30 %	0,15%
Fosfor	P	0,02 do 0,14 %	0,08%
Nikelj	Ni	0,10 do 0,18 %	0,12%
Titan	Ti	0,01 do 0,03 %	0,015%
Vanadij	V	0,01 do 0,07 %	0,03%

Zaradi razmeroma nizke prisotnosti ogljika in silicija je možno na ta način pridobljeno železo ugodno dalje predelovati, na primer z vpihavanjem kisika.

Rotacijska peč, ki je bila uporabljena pri tehničnem

poizkusu, je obratovala več mesecev. Dimenzije peči so naslednje: dolžina 100 metrov in premer 1,8 metra. Kapaciteta naprave pri uporabi rdečega blata z 48 % vlago in 45 % Fe₂O₃ v suhih snoveh je bila 2 tona železa na uro.

Vodinki

Stališča slovenskih sindikatov

Razprava republiškega podpredsednika sindikata Jožeta Globačnika

Tovarišice in tovariši, dovolite, da vam zaželim, da bi bili čimbolj uspešni pri uresničevanju tistega, kar ste se danes tukaj zmenili. Morda bi za uvod skušal reči nekaj besed, v ostalem pa bi na kratko govoril o nekaterih vprašanih in stališčih sindikatov do usmerjanja delitve dohodka in osebnih dohodkov; s tem v zvezi pa tudi o sedaj veljavnem sprejetem zakonu o začasnem omejevanju rasti osebnih dohodkov. Na kratko tudi o nekaterih problemih, o stabilizaciji in stališčih sindikatov s tem v zvezi in končno tudi nekaj o problemu, ki je omenjen v uvodnem referatu vašega predsednika, ki je govoril o vaši zaskrbljenosti na področju preskrbe z električno energijo. To je povezano tudi z drugimi velikimi potrošniki električne energije.

Če ostanemo pri uvodnih mislih, potem mi dovolite, da, če primerjamo vsebino I. in II. konference slovenskih sindikatov in pa to, kar sem lahko prebral iz vašega pismenega poročila in danes tu poslušal, potem vendarle mislim, da ste v Kidričevem v okviru sindikata naredili resne premike, morda manj v tem smislu, da da so se stvari že spremenile, ampak se morda ti premiki bolj kažejo pri vas, da ste spoznali, kje so resnični problemi, kaj je tisto, kar vas tišči. Morda ste, kot je videti po sklepih iz meseca decembra, da ste šli korak dalje in da ste dovolj glasno in dovolj

rejenega. V zapisanih statutih, v spremenjenih pravilnikih, ki vsaj s formalne strani omogočajo uveljavljanje pravic članom delovne skupnosti. Je pač tako, da sama pravica še ni dovolj, če tisti, ki jo ima, ne pozna tega, da bi jo izkoristil.

To je pa stvar naše dolgotrajne akcije, da bi v tej smeri dosegali nadaljnje uspehe. Mi prav tako sodimo, da je po I. konferenci sindikatov marsikaj narejenega na čisto konkretnih področjih, za katere smo se takrat zmenili, da jih je treba reševati.

Na I. konferenci

smo govorili o tem, da ne bi smelo biti delo tako poceni,

di govora o nekaterih minimimih, ki bi jih naj delovne organizacije na osnovi družbene akcije sindikatov vključevale, ki naj bi bile najnižje vsote za rekreacijo delavcev. Ugotavljamo, da je ta sklep v slovenskih delovnih organizacijah 90-% uresničen. Mislim, da so bili sklepi I. konference še bolj aktualni zaradi tega, ker so v nekem smislu odražali tudi stanje nestabilnosti v celotnem našem gospodarstvu.

Mi smo zelo zainteresirani za stabilno gospodarstvo, to pa zato, ker nas sindikate hitra rast stroškov in cen najbolj prizadene, najbolj pa prizadene tiste kategorije, ki imajo najnižje zaslužke. Če je temu tako, se mi zdi, da sindikati nikoli nismo bili proti temu, da ta naša družba stori posamezne ukrepe, ki nas naj pripeljejo k stabilnejšim in bolj umirjenim gibanjem, zlasti na tržišču.

Če je temu tako, smo v osnovi za to, da sprejmemo nekatere ukrepe, ki naj bi vplivali na to, da se divjanje cen in divjanje osebnih dohodkov neha, zlasti tam, kjer imajo kaj deliti, ker so ponekod delili tudi mimo kriterijev, ki bi bili normalni za delitev. Glede na to smo mi

slovenski sindikati dali podporo tem začasnim ukrepom

ki naj prispevajo k umirjenju tržišča. Sodili smo tudi, da bo zelo težko uresničljivo, da bodo kolektivi prispevali k stabilizaciji tako dolgo, dokler jim znaten del njihovega dohodka nekdo jemlje. Sodili smo, da ni normalno, da se v zveznih skladih na ravni federacije zbira okrog 30% celotnega dohodka Jugoslavije. Da federacija, ki je od nas tako daleč, neposredno razpolaga in odloča s 30% tega, kar je kot novoustvarjeni dohodek doseženo v Jugoslaviji; zato je možnost republike, občine in kolektiva, da vpliva na stabilizacijo, izredno majhna. Če k temu še dodamo, da večji del sredstev podjetij držijo na niti banke, je možnost stabilnosti še toliko bolj zmanjšana.

Glede na to sodimo, da karkoli so ti ukrepi državni, kot smo za to,

da te ukrepe spoštujemo, je seveda res, da ne bo mogoče doseči večje stabilnosti poleg vseh prepovedi. Poleg vsega tega bo potrebno prav gotovo vgraditi v naša bodoča stabilizacijska prizadevanja

tudi tiste ukrepe, ki bodo s posobnim delovnim kolektivom omogočili, da z zelo hitro proizvodnjo in prodajo napredujejo in povečajo proizvodnjo, ker bi v nasprotnem primeru, če bodo administrativni ukrepi enako prizadevali tiste, ki dobro poslujejo, in tiste, ki slabo gospodarijo, bo to seveda vse skupaj zanič in bi bili v kratkem času krepko razočarani.

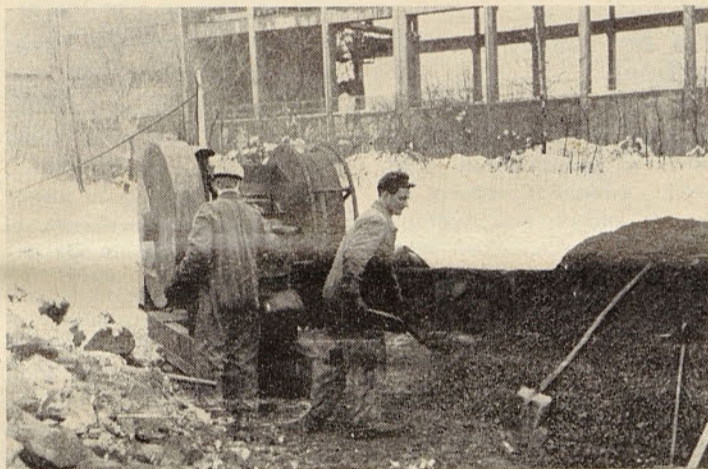
Zaradi tega mi vztrajno pričujemo in dokazujemo, da je državne ukrepe treba obogatiti s takimi ukrepi, ki bodo omogočili hiter napredek panog in delovnih organizacij in možnosti za prodajo izdelkov na domačem ali tujem tržišču.

Pri vsem tem mislimo, da bi morala naša zvezna država Jugoslavija obdržati v bodoče znatno manj funkcij, kot jih ima danes, predvsem kar za-

Slika spodaj: Črpanje nafte

deva razpolaganje z dohodkom v korist gospodarstva. Istočasno pa sodimo, da bi naša bodoča federacija, o kateri se zadnje čase resno pogovarjamo in zaradi katere bo prišlo do spremembe ustave, morala izgubiti nekatere zakonodajne funkcije, katere je imela doslej in nas vse Jugoslovane oblačila v enako uniformo, v enak način življenja, v enake pogoje. Tako v vseh republikah v Jugoslaviji ne moremo izkoristiti pravice, ki jih daje zvezni zakon, 100% — primer v zdravstvu. Hočem reči, da je najbrž normalno, da si odvisen od konkretnih pogojev v posameznih republikah. Najprej naj si te delijo sredstva, potem je mogoče dajati pravice, ne pa, da neke pravice ljudje imajo na papirju, dejansko jih pa nikjer ni.

(Nadaljevanje na 6. strani)

Mletje odpadnih anod

jasno tudi povedali, da zahtevate akcijo, da se na osnovi vaših spoznanj, kje so resnični in težki problemi, da se skozi ustrezne priprave v ustreznih službah začnejo stvari pri vas tudi spreminjati, povsod tam, kjer z zadevami formalno niste zadovoljni. Zdi se mi, da je tisto, kar se je najbrž pričakovalo in je najbrž realno, da nobena konferenca in noben občni zbor sam po sebi stvari še ne bo spremenil. Če pa prispeva k temu, da se razčišče, kaj je tisto, kar nas tišči in pa, da se stvari začno premikati, potem je v nekem smislu tudi cilj dosežen. V ostalem, kot ste vi v Kidričevem lahko zadovoljni s tistim, kar je bil duh II. konference slovenskih sindikatov, mislim, da ta ugotovitev velja tudi za Slovenijo. Mi smo morda malo optimisti, mogoče boste vi kot posamezniki drugače mislili, mi vendarle sodimo, da je po I. konferenci v Sloveniji v delu sindikalnih organizacij, zlasti v smislu, da stopamo resne korake pri uveljavljanju človeka, ki samoupravno odloča in je zainteresiran za posamezne rešitve, kot član kolektiva, da je v tem smislu brez dvoma dosti na-

da bi lahko nekdo rentabilno delal tudi takrat, ko delavca plačuje s kakimi 500 dinarji. Takrat smo rekli, da bi vsaka proizvodnja morala biti vsaj toliko rentabilna, da bo za tisti čas sleherni delavec dobil najmanj 800 dinarjev plače. Takrat, ko smo to govorili, je bilo v Sloveniji nekaj čez 30 odst. takih delavcev, ki so prejeli osebni dohodek pod 800 din.

Danes, po letu dni, lahko ugotavljamo, čeprav je realna vrednost čisto drugačna, kljub temu tu ugotavljamo resen premik, je to število padlo od 30 na 9 odst. v Sloveniji. Ta odstotek je sedaj že neprimeren ugodnejši. Na I. konferenci smo se zmenili o tem, da je treba nekatere probleme, katere je razvrednotenje dinarja še zaostrovalo na področju socialnega položaja tistih, ki imajo pičle osebne dohodke in številne družine. Govorili smo tudi, da so cenzusi otroškega dodatka neprimerni; ti cenzusi so vendarle menjani in tudi višina otroškega dodatka, čeprav še zmeraj upravičeni ne prejemaajo otroškega dodatka v zadostni višini.

Na tej konferenci je bilo tu-

Stališča slovenskih sindikatov

nadaljevanje s 5. strani

Zakonodajna funkcija bodoče federacije

naj bi bila bistveno drugačna, kot je sedaj. Da ne govorimo o tem, da sodimo, da ne bi federacija več imela toliko dohodkov, čeprav nam je vsem Jugoslovanom še tako potrebna. Brez nje se ne bi mogli braniti pred tistimi, ki strašijo na bolgarski meji in proti tistim, ki so delali izgrede v Italiji, itd.

Mislím, da ni sporno to, kar na Zapadu pišejo, češ, da se ta Jugoslavija rahlja. To pač mislijo tisti, ki menijo, da je odkrito govorjenje o naših namerah izraz naše nemoči. Je pa ravno narobe. Ravno demokratičen dialog o tem, kakšna federacija naj bo, jo bo naredilo močno, ne bo pa zaradi tega slabša. Toliko o tem.

Sedaj bi vam skušal reči o problemu, ki bo v kratkem aktualen predvsem za sindikate. Gre namreč

za delitev dohodka in osebnih dohodkov

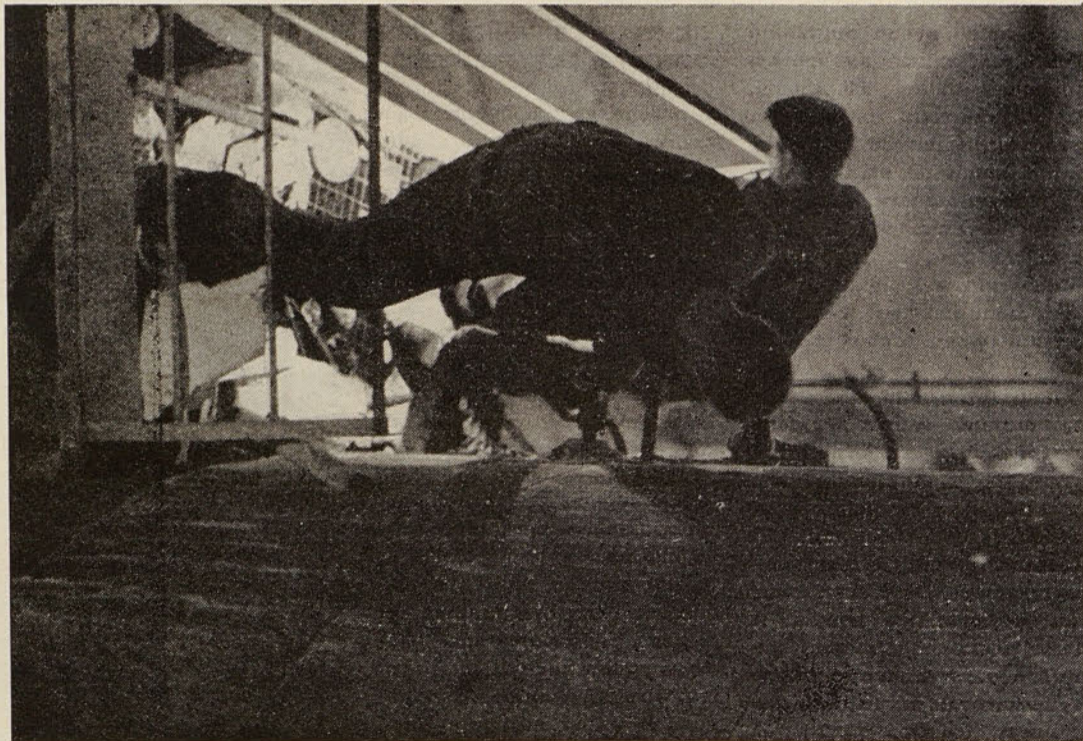
O tem problemu smo se že na II. konferenci opredelili in rekli, da je potrebno področje delitve družbeno in samoupravno urejati. Že prej je bilo rečeno, da odločno nasprotujemo temu, da država s svojimi zakoni, neposredno predpisuje podjetjem, kako se morajo obnašati pri delitvi. Bili smo tudi proti temu, da bi z zakonom neposredno predpisali, tako obseg delitve, kot tudi sankcije, katere so svoj čas nekateri osnutki vsebovali v smislu davka, oziroma, da bi osebni dohodek, ki bi bil višji, kot je določen, obdavčili in bi se ta davek stekal v državni proračun. Takemu usmerjanju smo se uprli.

Na osnovi cele vrste naših konkretnih pripomb je zdajle pred slovensko skupščino Zakon o samoupravnem sporazumevanju in družbenem dogovarjanju, o merilih za delitev dohodka in osebnih dohodkov. Ne gre več za nikakršen davčni zakon, ampak za zakon, ki bi naj dal osnove za to, kako se bomo medsebojno dogovarjali po panogah o politiki delitve dohodka in osebnega dohodka nasploh. Poleg tega ta zakon s svojimi rešitvami predpisuje, po kakšnem postopku se bomo sestali, po kakšnem postopku bomo posamezne spore sprejemali na samoupravnih osnovah in kakšne so sankcije za nespoštovanje tako sprejetih dogovorov. To je tisto, kar nam je stalno manjkalo: enotno obnašanje vseh in da bi našli tiste-

ga, ki dogovora ne spoštuje. Zato sodimo, da je zakon solidna osnova za konkretno delo pri samoupravnih sporazumih

Naj povem, da je ta zakon, poleg tega, da predpisuje proceduro dogovarjanj, kar zadeva merila za dogovarjanje, opisen, da ne daje nobene številke, zato se zaradi njega ne bomo najbrž dosti kregali. Zakon daje torej merila samo opisno, vsebuje načela, o katerih smo doslej že govorili in niso bila nikoli sporna; sporna obstaja marsikje konkretna delitev. Sodim, da bo dosti hujše potem, ko se bomo dogovarjali o delitvi po posameznih panogah in dejavnostih. Tu bo tudi treba dogovore usklajevati z merili, določenimi v družbenih dogovorih. Čeprav je res, da družbeni dogovor mora dati enotne mere, da se bomo lahko primerjali.

Če je temu tako, bo družbeni dogovor moral upoštevati pogoje dela posameznih dejavnosti in grupacij, da bo moral upoštevati tudi kraj, kjer neka delovna organizacija posluje, skratka: moral bo upoštevati, da ni mogoče teh metrov enako obleči vsem, da bodo odvisni od raznovrstnih

Remont

faktorjev, ki so specifični za posamezne panoge. Mimogrede naj povemo, da v teh samoupravnih sporazumih, kot tretji fazi sporazumov, dajemo izreden pomen sindikatom že v zakonu.

Križišče

Brez [soglasja sindikatov

ne more biti noben samoupravni sporazum registriran. Mislím, da je to prav. Nekateri pa mislijo, da bi se sindikati lahko potegovali samo za večje osebne dohodke. Doslej smo se hudovali nad državo, da tega ne uredi; sedaj pa imamo priložnost, da pride do takega sporazuma, ki bi uzakonil anomalije, na to imamo sedaj sindikati veto. To se pravi, da od trenutka dalje, ko bo zakon sprejet, pada na nas sindikate tudi v veliki meri odgovornost, da bomo v svojih lastnih vrstah mogli komu povedati, da je egoist, da je nasproten kriterijem, oziroma, da ne živi v tistih normah, za katere smo delavci posameznih dejavnosti zmenjeni.

delavcev, kaj mislijo o delitvi dohodka in osebnih dohodkov. Večina anketiranih je odgovorila, da je zakon potreben. Mislím, da ti podatki v celoti potrjujejo dosežanje opredelitev naših sindikatov glede tega problema.

Da bo začasno - čim krajše!

V teh naših prizadevanjih za ureditev delitve dohodka in osebnega dohodka, nas je nekoliko presenetil nedavni zakon o začasnem omejevanju rasti osebnih dohodkov. Bil je sprejet po hitrem postopku; mi smo si v Sloveniji že dve leti prizadevali, da se sistemsko nekaj naredi, vendar zaradi nepripravljenosti z več strani, večjih uspehov ni bilo doseženih. Ta novi zakon o omejevanju rasti osebnega do-

velja.

V tem smislu smo slovenski sindikati sodili, da je koristno, če tak zvezni zakon malo vzpodbudi postopek, da bi ta področja začeli urejati. Drugo je to, da smo se v merilu jugoslovanskih sindikatov od začetka jasno zmenili, da smo zoper to, da bi se linearno vsem enako zamrznili osebni dohodki. Tu smo vsi enotni. Zato smo menili, da ni mogoče braniti zveznega ukrepa, ki bi vsem zamrzoval osebne dohodke.

To sedanje omenjevanje v bistvu ni tisto, kar nekateri imenujejo zamrznitev osebnih dohodkov. Gre le za začasno omejevanje rasti. Lahko so pa tudi tu izjeme. Gre za to, da republikam in samoupravnemu gospodarstvu nalaga dolžnost in daje možnost, da se samoupravno dogovorijo in s tem pravzaprav prekinejo dejavnost tega sedanjega veljavnega zakona. Tako rešitev smo v sindikatih javno podprli, istočasno pa tudi v tej preiskavi preverili mnenje slovenskih delavcev. Mnenje delavcev je bilo, da bi zamrznili osebne dohodke tam, kjer so zelo visoki. S tem hočem povedati, da raziskava potrjuje politične ocene. Osnovno, kar želim s tem povedati, je to, da je ta omejitev povzročila že tu in tam premike na bolje. Sindikati pa imamo možnost, da nastopimo proti izvršnemu svetu, da v tistih primerih, kjer bi ta omejitev delovala krivično, naredi izjeme, ki jih republika po zveznem zakonu lahko uresniči.

Sedaj pa še na kratko o problemu

energetika - elektrogospodarstvo in gospodarstvo.

Mislím, da ni potrebno govoriti, koliko pomeni za vso industrijo elektrika kot energija, posebno še za vas. Če je (Nadaljevanje na 8. strani)

Sklepne besede občnega zbora OOS TGA

Prišel je čas, ko si lahko pogledamo iz oči v oči in ko si povemo, kaj smo in kaj nismo naredili v pretekli mandatni dobi OOS TGA: to je letni občni zbor osnovne organizacije sindikata.

Po poročilih sekretariata in diskusiji posameznih članov, se nam je odprla knjiga uspehov in neuspehov naših prednikov, za katere pa lahko odkrito rečemo, da so kljub težavam uspeli prestopiti še eno stopnico pri načrtovanju sindikalnega delavskega programa.

Po poročilih in diskusiji članov kolektiva, republiških in občinskih predstavnikov, smo sprejeli naslednje sklepe in zaključke:

1. **Odgovornost za politično delovanje in krepitev družbeno-ekonomskega položaja delovnih ljudi, njihov materialni standard, samoupravne pravice in dolžnosti, izobraževanje in kultura, socialna in delovna zaščita, je bila in mora biti tudi naprej osnovni smoter političnega dela sindikata, skupaj s samoupravnimi organi in družbeno-političnimi organi v kolektivu.**

2. **Politična in organizacijska dejavnost TZ in osnovnih organizacij sindikata.**

TZ sindikata mora tudi v bodoče posvetiti vso pozornost in skrb sistemu dela osnovnih organizacij po delovnih enotah in vodstvu osnovnih organizacij; navajati jih je treba na samostojno delo, doslednost pri delu in odgovornost pred članstvom.

Zaradi tega je potrebno razvijati primerne oblike obveščanja: razgovorov in posvetov s člani sindikata o sklepih, kakor tudi o predlogih, katere sprejemajo tako sindikalni organi kakor tudi samoupravni organi. Potrebno je pravočasno poročanje in obveščanje članstva o celotnem dogajanju v kolektivu, o proizvodnih uspehih, o finančnem poslovanju, perspektivi podjetja in delitvi sredstev, o delu samoupravnih organov in o osnutkih vseh samoupravnih aktov.

Za tako obveščanje in za stik s članstvom so zadolženi vsi izvoljeni sindikalni organi, člani DS, člani odborov in raznih komisij, ki delujejo v sindikatu in samoupravnih organih.

Tudi vodstvo podjetja in vodstvo delovnih enot morajo bolj aktivno, kot doslej, sodelovati s sindikalno organizacijo in ji pomagati pri delu — pri reševanju problemov in nalog.

3. DRUŽBENO POLITIČNO IN VZGOJNO DELO

Da se bo delovni človek uspešno vključeval v proces samoupravljanja, proizvodnje, delitev dohodka in aktivno politično delo, je potrebno, da sindikalna organizacija bolj skrbi za družbeno politično vzgojo in izobraževanje svojega članstva.

V ta namen bo potrebno or-

ganizirati politična — kulturna predavanja, seminarje in poučne ekskurzije za vodstva osnovnih organizacij sindikata ter izmenjati izkušnje s sindikalnimi organizacijami izven podjetja. Nadalje je potrebno zaradi reševanja problemov sodelovati z organizacijo ZK, ZMS, aktivom ZB, DPD »Svoboda«, ostalimi društvi in organizacijami na našem območju.

Za omenjeno dejavnost je potrebno v proračunu zagotoviti sredstva.

4. DELAVSKO SAMOUPRAVLJANJE — NALOGE TZ IN OOS

Politično delovanje TZ, predsedstva in OOS mora zagotoviti še večji vpliv na celovnega človeka in vse samoupravne organe v kolektivu, tako da se bo krog delavcev, ki sodelujejo pri neposrednem odločanju, nenehno širil. Sistem samoupravljanja bo treba učinkovito izpopolnjevati in utrjevati — razvijati tako, da bo v kolektivu obstajalo večje zanimanje delavcev za sodelovanje v teh organih.

Člani DS, odborov in komisij se morajo bolj zavedati odgovornosti do svojih volivcev in biti stalno z njimi povezani, pravočasno jih obveščati o sprejetih sklepih in predlogih na raznih sejah in posvetih, saj bodo le tako dejansko zastopali interese kolektiva in volivcev, katere predstavljajo.

Sindikalna organizacija in njeno vodstvo se mora še nadalje zavzemati za to, da bodo samoupravni akti (statut, pravilniki in poslovniki) dejanski odraz želja in hotenj članov kolektiva. Organe samoupravljanja bo potrebno opozarjati, da bodo poklicali na odgovornost tiste člane kolektiva, ki ne delujejo v skladu s sprejetimi samoupravnimi akti. V novem statutu, pravilnikih in poslovniki mora priti bolj do izraza individualna strokovna odgovornost. Natančno mora biti določen sistem predlaganja samoupravnih aktov, planov, programov itd.

Sindikalna organizacija mora še nadalje politično vpliva-

ti na samoupravne organe in vodstvo podjetja, da bodo na osnovi novega statuta čimprej sprejeti novi ali dopolnjeni pravilniki: pravilnik o delovnem razmerju, pravilnik o organizaciji in sistemaciji delovnih mest, pravilnik o delitvi dohodka in osebnih dohodkov in drugi.

5. KADROVANJE IN IZOBRAŽEVANJE

Potreba po boljši proizvodnji, uvajanju naprednejše teh-

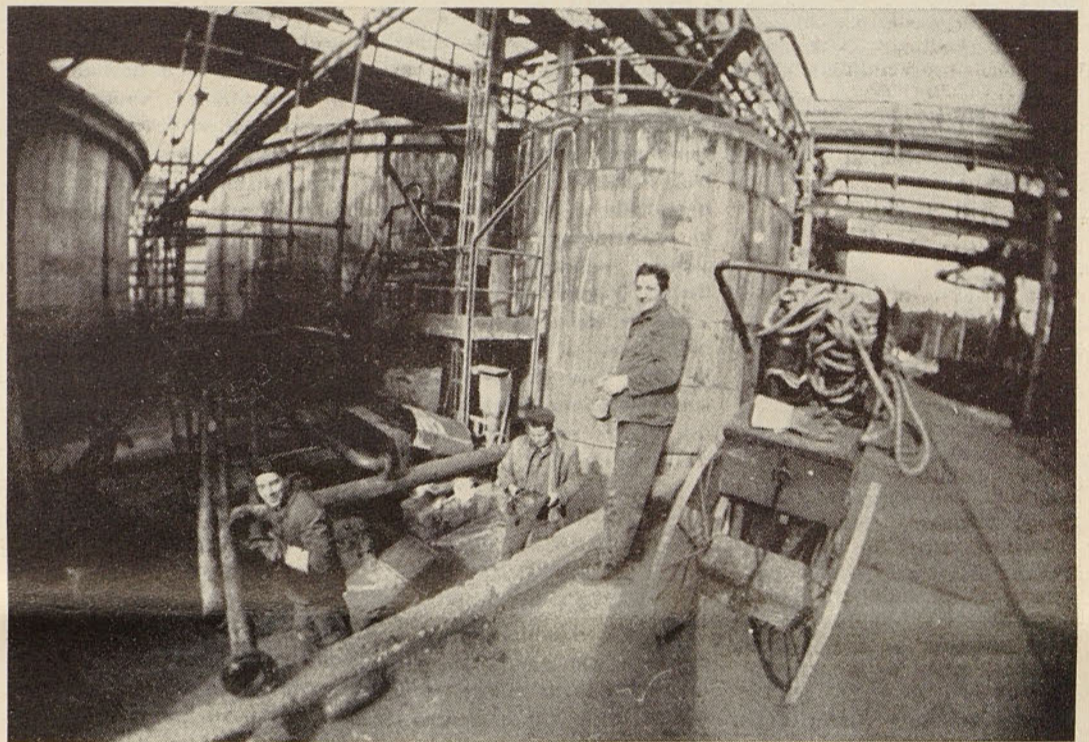
stem vzgoje in izobraževanja usklajevati z različnimi spremembami in dopolnitvami, katere zahteva proizvodnja.

Da bi odpravili pomanjkljivo kadrovske zasedbo na nekaterih delovnih mestih, moramo še nadalje posvečati vso skrb in pozornost novo zaposlenim kadrom in predvsem mlajšim sodelavcem omogočiti napredovanje in razmeščanje na ustrezna delovna mesta. Posebno skrb je treba posvetiti politiki štipendiranja in omogočiti nadarjeni mladini, predvsem iz delavskih vrst, študij na visokih, višjih in

zavzemati za boljše oblike zdravstvenega varstva pri delu. Zavedati se namreč moramo, da je zmanjšanje nasreč pri delu in boleznih odvisno od kvalitete zdravstvenih služb in upoštevanja vseh predpisov s področja varstva pri delu.

Zagotoviti bo potrebno pogoje, ki bodo dajali več poudarka preventivnim zdravstvenim akcijam. Nadalje se moramo zavzemati, da bodo dosledno uporabljena zaščitna sredstva.

Nujno potrebno je zopet organizirati topli obrok kvalitetne hrane. Uresničiti je potreb-

Popravilo v dekantaciji

nologije in razvitejših samoupravnih odnosov v kolektivu zahteva višjo stopnjo izobrazbe in poglobljeno strokovno znanje, zato je potrebno posvetiti v podjetju vso pozornost izobraževanju in kadrovski politiki. Stremeti moramo za tem, da se bo struktura zaposlenih hitreje spreminjala, da bomo vključevali v proces proizvodnje in samoupravljanja tudi mlajše, politično in strokovno razgledane kadre.

Politika izobraževanja v podjetju mora biti sestavni del kratkoročne in dolgoročne poslovne politike. Za uresničitev tega smotra bo potrebno si-

srednjih šolah.

6. PERSPEKTIVNI RAZVOJ PODJETJA

Da bodo doseženi večji uspehi v proizvodnji in finančnem poslovanju, so nujno potrebni perspektivni načrti za nadaljni razvoj podjetja. Nujno je, da čimprej sestavimo in sprejmemo dolgoročne načrte za razvoj podjetja, v katerih bo jasno določeno, kakšne ukrepe bo potrebno uresničiti za napredek sedanje tehnologije in razširitev proizvodne dejavnosti v podjetju.

Sindikalna organizacija mora vztrajati pri tem, da bi vodstvo podjetja in samoupravni organi čimprej seznanili kolektiv o perspektivi podjetja, poslovni politiki in ukrepih, ki jih mora podjetje uresničiti v zvezi s sedanjimi stabilizacijskimi ukrepi.

7. ZDRAVSTVENO IN TEHNIČNO VARSTVO PRI DELU

Večjo racionalnost in varčevanje v kolektivu ne smeta povzročiti, da bi zanemarili skrb za ustrezne delovne razmere, da ne bi izpopolnjevali sodobnih oblik zdravstvenega in tehničnega varstva pri delu.

Sindikalna organizacija, samoupravni organi in vodstvo podjetja se morajo še naprej

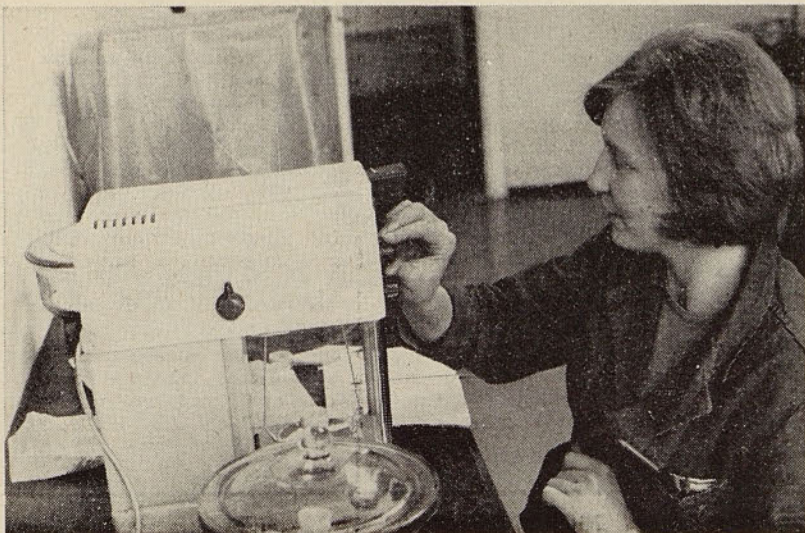
no vse ukrepe, da bi čimprej realizirali predlog TZ sindikata in sklep delavskega sveta o benificiranem delovnem stažu in sestaviti elaborat z vso potrebno dokumentacijo. Sindikalni organi morajo podpirati tudi rekreacijo in kulturno dejavnost. Za uspešnost rekreacije in kulture v različnih oblikah je potrebno zagotoviti ustrezna finančna sredstva.

8. SODELOVANJE TZ OSS Z DRUŽBENO-POLITIČNIMI ORGANIZACIJAMI IN DRUŠTVI

Da bo delo sindikalne organizacije uspešno, je nujno potrebno, da sindikalna organizacija pri reševanju problemov in nalog sodeluje z družbeno-političnimi organizacijami v podjetju in izven podjetja.

9. BODOČI DELOVNI PROGRAM TZ IN OOS

Za uspešno in pravočasno izvajanje že navedenih nalog v kolektivu je TZ zadolžil predsedstvo, ki naj na osnovi sprejetih sklepov na občnih zborih OOS v delovnih enotah sestavi konkreten in časovno razmejen delovni program. Delovni program mora predsedstvo dati v razpravo in sprejem TZ in OOS v roku enega meseca.

Pri analitskem tehtanju

Izobraževanje z vidika industrijske sociologije

»IZOBRAŽEVANJE SE SPREMINJA V ENO OD CENTRALNIH TEHNOLOŠKIH EKONOMSKIH KATEGORIJ, V NOVI VIR PRODUKTIVNOSTI«, UGOTAVLJA DR. M. VESELICA V RAZPRAVI O ZNANSTVENO TEHNOLOŠKI REVOLUCIJI

Odstavek končuje z drugo ugotovitvijo: »Pred nami se je odprla nova velika rezerva, ki mora uporabljati produktivnost izobraževanja oz. izobraževalnega procesa«. Ker so za vse to potrebna tudi sredstva, pogledimo kaj pravi o tem Ch. Mayers: »Očitno je, da investicije v izobraževanje in človeške resurse vplivajo na ekonomski razvoj in kvaliteto ekonomike. Prav tako je očitno, da omogoča ekonomska rast deželam, da investirajo svoje resurse v izobraževanje.«

Ta kratka uvodna dejstva skušamo ilustrirati s stališča industrijske sociologije in najti še kakšno novo utemeljitev. V današnjem času dobiva čedalje večji prednostni pomen znanje kot temeljni faktor gospodarskega razvoja. Pri tem se omejimo na višje in visoke ravni strokovnega znanja. Povpraševanje po teh kadrih je čedalje večje, žal ponekod zgolj kot posledica pritiska oblasti, da bi se na ta način izboljšale kadrovske strukture. S tem pa se ne bo avtomatično povečala tudi njihova uspešnost in učinkovitost, to je, predvsem produktivnost delovnih organizacij.

IZOBRAŽEVANJE IN NAČRTOVANJE KADROV

Nesorazmerja v kadrovski strukturi, pomanjkanje strokovnjakov, vlogo izobraževanja in vpliv znanosti na uspešno poslovanje in razvoj delovnih organizacij in nacionalnega gospodarstva nasploh lahko presojamo po različnih kriterijih.

Ch. Mayers je odkril korelacijo med nacionalnim bruto produktom in izobrazbo prebivalstva. Vsi podatki kažejo trend enakomerne rasti, se pravi, čimvišji je izobrazbeni nivo prebivalstva, predvsem še tistega s srednjo, višjo in visoko izobrazbo, tem višji je narodni bruto proizvod na prebivalca.

Predvsem z vidika izobraževanja in njegovega razvoja je zanimiva tudi primerjava med študentom in gospodarsko rastjo dežele ali regije, ki jo uporablja švicarski ekonomist Knesehaurek. Primerjal je izobraževalno kvoto prebivalstva v starosti od 20 do 29 let na visokih šolah z narodnim dohodkom držav z različno stopnjo gospodarske razvitosti. Za leto 1960 je ugotovil naslednje indekse »študirajoče armade«:

ND \$	indeks	dežela
pod 500	1—2 %	Grčija, Španija, Turčija
500—1000	2—3 %	Avstrija, Italija
1000—1500	3—4 %	Z. Nemčija, Francija, V. Britanija
nad 2000	6,5 %	ZDA

Pravi, da so ZDA že kategorija zase, oziroma, da je ND 2000 dolarjev na prebivalca že mejna vrednost sorazmerne rasti števila prebivalstva, ki se izobražuje. Naletel je tudi na izjeme, kot so npr. Sovjetska zveza, ki je imela z ND dohodkom pod 1000 dolarjev izobraževalni indeks 5,5. Tudi Slovenija odstopa od značilnih vrednosti in se z indeksom 3,5 uvršča med najbolj razvite evropske države v tem pogledu, kljub ND pod 500 dolarjev na prebivalca. Tudi kasneje je Slovenija obdržala stik z razvitim svetom, saj se je leta 1967 povzpela na indeks na 5,6% ob ND okrog 1000 dolarjev. Za ta čas je bil značilen porast števila študentov višjih šol ob stagnaciji števila študentov visokih šol v Sloveniji.

Tukaj torej ne moremo iskati vzroke za neustrezen delež zaposlenih z visoko in višjo izobrazbo in druge probleme v zvezi s kadri. Tudi ne moremo govoriti o premajhnih naložbah v to panogo družbene potrošnje ali kot rečemo danes: investicije v izobraževanje. Vzroki za neuspehe oz. težave v tej zvezi tičijo marsikje drugje. Na račun kvalitete smo razvijali predvsem kvantiteto. Osip na naših višjih in predvsem visokih šolah kaže te neuspehe in težave že v veliko slabši luči.

V razvitih deželah konča visokošolski študij med 50—75 % vpisanih študentov, pri nas se pa giblje v teh mejah osip 60—70 %, torej je out-put naših višjih in visokih šol med 30—40 %. Vidimo, da so nekateri izobraževalni procesi učinkovitejši, kot pa pokaže na prvi pogled primerjava s številom vseh zajetih v teh procesih. Razne študije in njihovi zaključki pri nas kažejo na to, da moramo najprej izboljšati učinkovitost celotnega našega sistema izobraževanja. Vsako nadaljnje povečevanje števila študentov brez ustreznih ukrepov za izboljšanje kvalitete in dalje študijskih uspehov, bi po teh kazalcih pripeljalo k stagnaciji visokega šolstva in tako tudi izobraževalnega sistema kot celote.

Če smo ugotovili, da stopamo Slovenci v korak z razvitimi evropskimi deželami po številu vpisanih študentov glede na ND na prebivalca, pa zopet nekateri direktni in relativni pokazatelji postavljajo Slovenijo na zadnje mesto v jugoslovanskem merilu. Po številu diplomiranih v letu 1968 je SRS na predzadnjem mestu s 1041 diplomanti; največ Srbija 5650, potem SRH 3803 in na koncu je Črna gora z 51 diplomanti ob skupnem številu diplomiranih 13.073 v SFRJ. V odnosu števila

(Nadaljevanje na 11. strani)

Razklop trihidratnih boksitov

Evropske tovarne za proizvodnjo glinice so grajene v glavnem za predelavo evropskih monohidratnih boksitov, kateri se težko razklaplajo. Za dober razklop so potrebne visoke temperature, visoki pritiski in visoka koncentracija razklopnega luga. Zato se evropske tovarne precej razlikujejo od ameriških in drugih tovarn, v katerih pridobivajo glinico iz trihidratnih boksitov (Jamaica, Avstralija, Gvineja).

Trihidratne boksite lahko razklaplajo pri nizkih pritiskih in temperaturah ter pri nizkih koncentracijah razklopnega luga.

Zaloga kvalitetnih evropskih boksitov se manjšajo, vse več evropskih proizvajalcev glinice se usmerja na nakup in prevoz boksita čez morje, iz Avstralije in Gvineje, kjer imajo velike količine skritih, neraziskanih rezerv.

Vsiljuje se nam vprašanje, če so naši, v Evropi razviti tehnološki postopki za predelavo boksitov primerni in ekonomični tudi pri predelavi tri-

povedano, takle:

Boksit ne potrebuje drobljenja, ker ima že po naravi primerno granulacijo. Tak boksit transportirajo v moker mlin, kjer ga ob dodatku enega dela razklopnega luga z zelo nizko koncentracijo 112—120 g Na₂O/liter zmeljejo v zelo gosto, 50 % boksitno pasto, katera vsebuje cca 815 g/l trdnih snovi. Preostali večji del razklopnega luga predgreva v 11 predgreclih, v zadnjem predgreclu dosežejo temperaturo luga 223° C. Gosto boksitno pulpo in vroč razkloplni lug — vsakega posebej

zalo za 0,7 % manj Al₂O₃ in bi lahko izboljšali izplen za 1,4 %.

Z dodajanjem 0,5 % apna na količino boksita pripomorejo k boljšemu razklopu boksita in v sedanju rdečega blata. Skupna količina v proizvodnjo dodanega apna je za naše pojme zelo velika. Tako so n. pr. v enem mesecu za proizvodnjo 70.000 ton glinice porabili 2.700 ton apna, t. j. 2,6 % na količino proizvedene glinice. Apno dodajajo na več mestih: k boksitu pred razklopom, v pralce rdečega blata, v rdeči filtrirnici in pri odstranjevanju oksalata. Tako dodane velike količine apna reagirajo s karbonati v lužini, količina karbonatov ostaja na določeni višini in sode iz luga jim sploh ni potrebno izločiti.

Kljub nizki koncentraciji razklopnega luga 112—120 g

Varjenje

hidratnih boksitov, oziroma, kaj bi bilo potrebno spremeniti, da bi pocenili proizvodnjo glinice iz teh boksitov.

Tudi naša tovarna se je usmerila na uvoz boksita iz Avstralije. Uvažamo boksit Weipa, katerega kopljejo na enem od največjih boksitnih nahajališč na svetu. Boksit Weipa vsebuje 36—40 % trihidratnega Al₂O₃ in 10—14 % monohidratnega Al₂O₃. Je torej pretežno trihidratnega tipa in se bistveno razlikuje od tomačih jugoslovanskih boksitov, katere smo predelovali prej in za katere je bila zgrajena tudi naša tovarna glinice.

V Gladstonu v Avstraliji je bila zgrajena tovarna z letno kapaciteto proizvodnje milijon 200.000 ton glinice. Ta tovarna je zgrajena in prilagojena izključno za predelavo boksita Weipa, katerega v vse večjih količinah uporabljamo tudi v naši tovarni. Tehnološki postopek v tej moderni in gigantski tovarni je, na kratko

črpajo v en sam 40 m visok avtoklav za razklop boksita. Ta avtoklav direktno grejejo s svežo paro temp. 289° C in dosežejo razklopno temperaturo 270° C. Pri tej visoki temperaturi traja razklop samo 7 minut. Avtoklav ima po vsej višini mešala, katera ne dovolijo, da bi groba boksitna zrna nerazklopljena padala na dno avtoklava.

Zelo kratki čas razklopa ne dovoljuje, da bi silicij iz boksita v večji meri reagiral z aluminijem in lužino. Količina razklopljenega SiO₂ je majhna, zato so ustrezno manjše tudi izgube alkalij in aluminija. V naših avtoklavih je kontakt med boksitom in razkloplnim lugom mnogo daljši (tudi do 3 ure). Če bi ta čas lahko skrajšali, da bi n. pr. v prvih šestih avtoklavih razkloplni lug samo greli, boksitno pulpo pa črpali v 7. avtoklav, tako, da bi boksit razklapljal le v zadnjih treh avtoklavih, bi se s silicijem ve-

Na₂O/l dosegaajo zelo ugodno molarno razmerje 1:1,47 razklopljene brozge. To jim predvsem omogoča visoka razklopna temperatura. Čeprav ima aluminatni lug tako nizko molarno razmerje, ga ne stabilizirajo. Brez stabilizacije luga ima rdeče blato v Gladstonu cca 22,0 % Al₂O₃. To pomeni, da je razklop izredno dober. Z upoštevanjem vseh izgub, kot so: prašenje boksita, uhažanje manjšega dela tekočin, itd. lahko izračunamo, da dosegaajo okrog 91 % izplen.

Pri letni proizvodnji 1.200.000 ton glinice je urni pretok luga skozi avtoklav za razklop 1.720 m³ luga/h. Za črpanje tako velikih količin uporabljajo batne črpalke na parni pogon.

Organske snovi, katere z boksitom prihajajo v avtoklav, se pri visoki temperaturi termično razkrajajo. Ta razkroj ni posledica oksidacije, ker v avtoklavih kisika ni. Računajo, da se 50 % vseh organskih snovi spremeni v karbonate, 20—25 % se spremeni v oksalate, 25—30 % pa v druge kompleksne organske spojine. Čim višja je količina organskih snovi v boksitu in lugu, tem bolj kompleksne organske spojine nastajajo.

Vpliv organskih snovi, natrijevega klorida, natrijevega sulfata, itd. je za proces razklopa celo ugoden, ker povečuje topnost aluminija v lugu, torej lahko dosegaemo nižja molarna razmerja brozge iz avtoklava. Obratno pa so vse te snovi škodljive v dekompozicijah, ker tudi tukaj povečujejo topnost aluminija v lugu, aluminij iz luga tako dobro ne izpada in zato ne dosegaemo dovolj visokega molarnega razmerja dekomponiranega luga v dekompozicijah.

Aluminij

J. S.

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

Zopet sedemo v dvigalo in se popelje-mo navzdol. Parkirni prostori so popolno-ma zasedeni, a avtomobili še vedno prihajajo. Ko odpeljemo, se prostor za nami takoj izpolni. Na poti mimo slapov srečujemo poleg te pisane množice tudi zapravljivečke. To so prve vprege, katere sem videl tukaj. Vse je tako slikovito in lepo, da je kaj lepšega res težko najti. Niti štirje helikopterji, ki že ves dan krožijo nad Niagaro in okolico, ne kazijo pogleda na to lepoto.

Po nekaj kilometrih in nekaj zavojih se pripeljemo pred niagarsko farmo. Vstopnina je en dolar. To je pravzaprav vstopnina za lepo predstavo z delfini. Farma — tako pravijo živalskemu vrtu. Resda ni tako velik kot zagrebški, a je zelo lepo urejen.

Največ obiskovalcev, posebno otrok, se zadržuje v velikem parku, kjer je preko dve sto jelenjadi. Košute z mladiči, jeleni, lososi — vse se spreha med ljudmi. Ob ograjah ali drevju so postavljeni avtomati s krmili. Vanje vržeš 10 do 25 centov in dobiš prgišče hrane za živali.

Druga posebnost je množica krokodilov. Človeku je kar neprijetno ob pogledu na te velike kuščarje. Tudi medvedov, bizonov in drugih, manj nevarnih živali, ni malo.

Ko si vse ogledamo, se odpeljemo proti velikemu cvetnemu parku. Drevesa, ki rasejo v njem, so menda z vseh kontinentov. Na deblih imajo pritrjene tablice z vsemi podatki: imenom, letnico in domovino.

Posebna zanimivost v parku je velika ura, katere številčnica je iz samega živega cvetja (FLORAL CLOCK). Ob njej se kar drena turistov s fotoaparati; vsak hoče imeti spominsko fotografijo.

Zapustimo park in Niagaro. Pot nazaj nas vodi skozi Hamilton. Mesto je podobno ostalim mestom, le ceste ima slabe. Asfalt skozenj je zelo vegast. Prava pravcata slovenska cesta in kar ni ji konca. Se-le, ko se priključimo na avto cesto, je bolje. Izgleda, da imajo tudi Kanadčani ponekod probleme s cestami. No, preostali del poti proti Torontu je potekal brez posebnih pripetljajev.

RAZSTAVA V TORONTU

Razstava, mislim, da ni najbolj posrečen izraz za to vsakoletno prireditve (CANADIAN NATIONAL EXHIBITION). To je razstava, ker na njej razstavljajo razne države z vseh kontinentov, vendar se mi zdi, da ima bolj atraktivni in zabavni značaj.

Kanadski podkvasti slap

Zabavni park je neverjetno lep zape-ljiv (za žep). Veliki vrtljaki, tobogani, avtomobili — ne moreš si kaj, da ne bi tega preizkusil. Igre na srečo, razni igralni avtomati (boljši izraz zanje bi bil molzni avtomati). Pravi čudež bi bil, če bi kdo (vsaj na nekaterih) kaj dobil. Nisem mogel verjeti, kako sploh dopustijo kaj takega. Seveda je veliko tudi takšnih, kjer se ti sreča lahko nasmehe. Pisana množica ljudi, grmenje zvočnikov, pozivi na igre z vseh strani, rjojenje in kriki raznih pošasti, ki se slišijo iz »hiš strahu« — vse se zliiva v en sam cilj: zabavati se, nasmejati in — iz obiskovalca čimveč iztisniti. Vrsto res lepih stvari lahko vidi človek, a za tem se ponekod skrivajo prvovrstni dobičkolovci, ki ljudem z bučno in vabljivo reklamo prazniijo žepe. Za en dolar si lahko ogledaš hišo strahov: okostnjak, nekaj glav pošasti — to je vse; brez domišljije, naivno in neokusno. Mislim, da se pri nas s čim takim ne bi mogli pojaviti nikjer.

Paviljoni, kjer razstavljajo razne države, so urejeni lepo in skrbno, vendar ne z zadnjimi »kriki tehnike«. Vse je namenjeno potrošniku, zasičenemu vsakdanjosti in željenemu nečesa posebnega. To je za obiskovalca končno tudi nekajurni pobeg v čisto drugi svet.

Veliko stvari bi še lahko opisal. Na primer o alkoholu. Tega ne smeš piti drugje kot doma. Če te policaj zaloti s steklenico

Naš potopis:

PO

KANADI

Del jezera, reka Muskoka in weekendi ob njej

Izobraževanje z vidika industrijske sociologije

(Nadaljevanje z 10. strani)

diplomiranih na enoto prebivalstva pa ne zaostajamo toliko — 6,1/10.000 napram 8,7 (maksim.) in 0,9 (min.). Odnos števila diplomiranih na enoto zaposlenih je zopet najneugodnejši za SRS — 20,5/10.000, Makedonija 50,0 SRH in Srbija 41,6 oz. 41,2 in nazadnje Črna gora s 7,1 diplomiranih na 10.000 zaposlenih. Tudi tukaj zaostajamo za jugoslovanskim povprečjem, ki je 36,4.

Kot ugotavlja V. Kozakova v svoji študiji o načrtu izobraževanja, ima Slovenija upoštevajoč le strokovno visoko izobražene delavce napram številu zaposlenih polovico slabši sestav kot pa vsa država in je med republikami prav na zadnjem mestu. To se pravi, da bi morali dobro premisliti, kaj naj storimo, da bomo dosegli vsaj jugoslovansko povprečje. Tudi primerjava števila študirajočih na število zaposlenih v šolskem letu 1968/69 nas postavlja na zadnje mesto. Upoštevati moramo sicer, da ima Slovenija najvišjo zaposlitev v državi! Takrat je bilo na območju SFRJ 146.513 (408,5) študentov, Srbija 70.077 (511,5), SRH 31.874 (346,3), Slovenija 10.175 (200,0) in Črna gora 1.197 (166,3), vendar se veliko njenih študentov izobražuje zunaj te republike. (Številke v oklepajih pomenijo število študentov na 10.000 zaposlenih.)

Stane Možina pravi v svojem načrtovanju višjega in visokega izobraževanja, da je število slušateljev na visokih šolah starostne populacije od 20 do 24 let mednarodno merilo za intenzivnost izobraževanja. Za leto 1966 znašajo ti podatki za ZDA 5.526.000 študentov, kar je 43% populacije od 20—24 let, v SZ 4.000.000 (24%), dalje Japonska z 1.370.000 (13,5), Francija 500.000 (16%), Vel. Britanija 105.000 (4,8), Kanada 230.000 (22,5%), Švedska 62.000 (11%), Jugoslavija 120.110 (8,7%) in Slovenija 9.741 študentov, kar je 8% populacije od 20—24 let.

Z vidika razvoja kadrov je zanimiva tudi struktura zaposlenih z višjo in visoko izobrazbo v SRS po posameznih dejavnostih. Odstotek je majhen v lesni, nekovinski in papirni industriji — od 1,28—1,58%, še manjši je v tekstilni in usnjarski industriji — 0,89 oz. 1,06%. Največ pa je teh kadrov v kemični in grafični industriji — 5,80 oz. 4,74%. Veliko več, kot v gospodarskih, je teh kadrov v negospodarskih dejavnostih — 11,7 (bančništvo in zavarovanje), do 30% v bolnišnicah, soc. zavarovanje, družbene organizacije in komaj 5,7% v organih oblasti in uprave. Komentar k temu ni potreben, saj čutimo posledice tega vedno in vsepovsod.

Tudi izkoriščenost strokovne delovne sile bi morali tukaj natančneje obdelati, če bi bilo možno dovolj točno določiti oz. izmeriti intenzivnost dela. Sama časovna izkoriščenost strokovnjakov in zastavnikov je lahko precej varljiv podatek.

R. B.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

RAZLAGA NEKATERIH TUJK

KORELACIJA — medsebojna zveza ali razmerje med stvarmi, pojavi, pojmi, procesi;
TREND — splošna smer, težnja statističnega pojava;
REGIJA — ozemlje, pokrajina, predel;
KVOTA — sorazmerni del
INDEKS — kazalec, znak, seznam;
STAGNACIJA — zastoj, zaostalost, mrtvilo;
POPULACIJA — obljudenost, naseljevanje, naseljenost, poseljenost;
SOCIOLOGIJA — družboslovje, nauk o razvojnih zakonih, funkcijah itd. človeške družbe in o družbenih pojavih;
NARODNI BRUTO PROIZVOD — kosmati ali skupni narodni dohodek brez odteglj.;
OSIP — število — odstotek slušateljev — študentov, ki niso napredovali v naslednji razred ali semester — so torej zaostali;
RASURSE — vir (sredstev), pripomoček, bogastvo;
OUT-PUT — izdelek, pomensko: število ali odstotek slušateljev, ki so razred ali semester uspešno izdelali, ali so diplomirali.

KONEC

Požarna varnost v naši tovarni

Za požarno varnost je dolžan skrbeti sleherni član našega kolektiva. Zavedati se moramo prav vsi, da s tem, ko spoštujemo požarno varnostne predpise in ko znamo pravilno uporabljati požarno varnostne naprave, prispevamo svoj delež k varnosti pred požarom.

Požarno-varnostna preventiva v naši tovarni je zadostna in tehnično izpopolnjena, razmeščena po vseh objektih, delovnih prostorih in raznih skladiščih, tako da je ob potrebi lahko dostopna slehernemu zaposlenemu. Vsak najmanjši požar je lahko usoden, če ga ne znamo takoj pogasiti z aktiviranjem in uporabo gasilnega aparata, ki je v ta namen pripravljen domala na vseh delovnih mestih. Zato je potrebno, da vsak član kolektiva zna rokovati z gasilnimi aparati in da ve, s katerim aparatom lahko tak ali drugačen požar gasimo tako, da ne spravljamo v nevarnost samega sebe.

Zato nove člane kolektiva seznanjamo na uvajalnem seminarju z delovanjem in uporabo požarno varnostnih pripomočkov, po obratih pa občasno poklicni gasilci prikazujejo uporabo — gašenje z različnimi aparati. Dolžnost slehernega delavca je, da skrbi za to, da bo okolje njegovega delovnega mesta urejeno in čisto, da bo sposoben pogasiti začetni požar, ker s tem bo lahko preprečil ogromno škodo.

V naši tovarni imamo dobro urejeno požarno varnostno službo, za kar skrbijo poklicni gasilci in industrijsko gasilsko društvo, katero deluje na območju naše tovarne, naselij Kidričevo I. in II. ter v vasi Njiverce.

Namen in delovanje društva je v tem, da vključuje v organizirano skupnost člane kolektiva, ki so pripravljene sodelovati pri gašenju požarov in reševanju ljudi, katere ogroža požar, pri opravljanju drugih nalog s področja požarne varnosti in pri odстранjanju posledic elementarnih nesreč, drugih nesreč ali katastrof. Strokovno usposablja svoje člane, da lahko uspešno sodelujejo pri uresničevanju nalog

na področju požarne varnosti. S svojo gasilsko enoto gasi požare in sodeluje pri odстранjanju posledic elementarnih in drugih hudih nesreč ali katastrof.

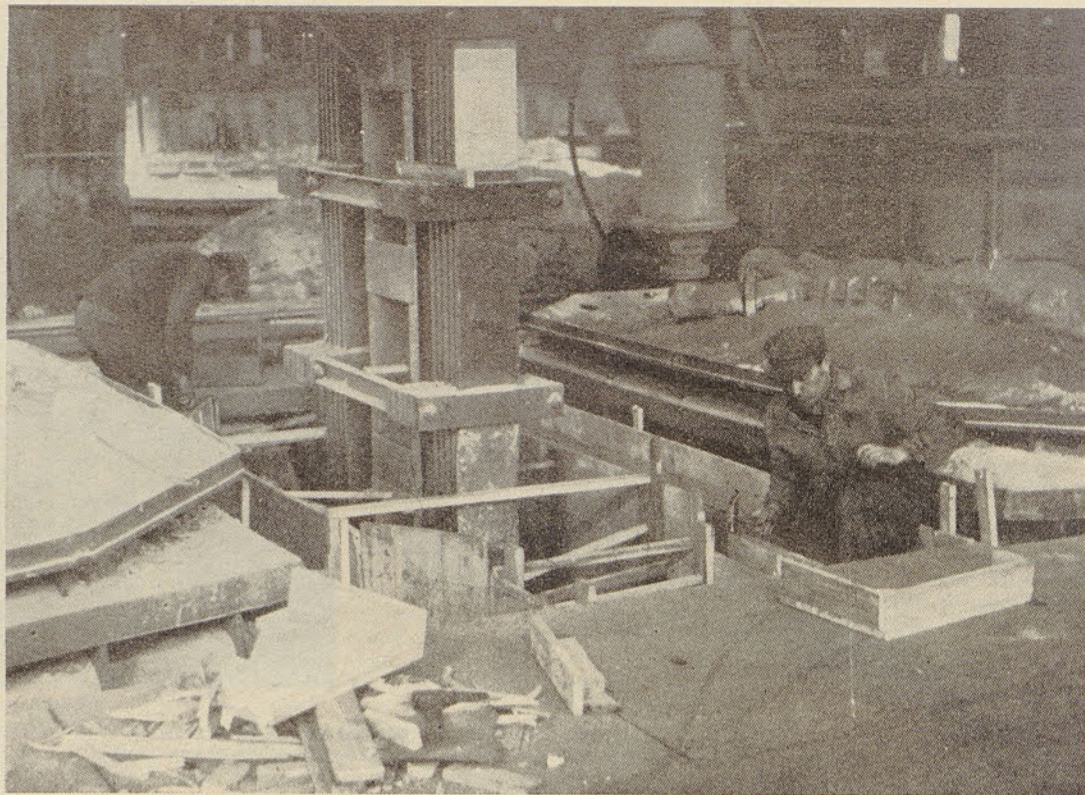
Organizira gasilsko enoto za izvrševanje operativnih nalog in posreduje, da zagotavljajo tej enoti potrebna tehnična sredstva: gasilno orodje, osebno opremo, sredstva za gašenje. Skrbi za primerne prostore, v katerih so spravljena gasilna tehnična sredstva.

Društvo vzdržuje v uporabljenem stanju gasilno orodje, opremo in gasilne naprave, skrbi za to, da so gasilna tehnična sredstva varno spravljena in da so uporabljena izključno za gasilske namene. Skrbi za izobrazbo svojih članov, med njimi razvija solidarnost in tovarištvo. S predavanji in vajami seznanja člane kolektiva o preventivnih ukrepih za varnost pred požarom in jih opozarja na pomen požarne preventive, gasilske in reševalne službe.

Društvo sodeluje z gasilskimi društvi in gasilskimi enotami iz drugih delovnih organizacij, opravlja naloge, ki so mu zaupane z zakonom ali s predpisom, izdanim na podlagi zakona.

Za neposredno opravljanje operativnih nalog mora društvo imeti gasilski vod. To so člani našega kolektiva; ti se prostovoljno vključujejo v društvo, katerega naloga je — pomagati v nesreči.

Mladi člani kolektiva, sedaj sem vam delno opisal delovanje in naloge našega gasilskega društva. Vedite, da požarna varnost naše tovarne ni zaupana le nekaj članom našega društva, ampak vsem članom kolektiva. Zato vas vabim, da se vključite v naše vrste, postanete aktivni člani; pomladite in povečajte število članov v našem gasilskem društvu!

Popravilo tlaka v elektrolizi A

Razvoj aluminijске industrije v Jugoslaviji

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

Povabnu jugoslovanske vlade se je odzvala samo Francija po firmi Pechiney, ki si je s svojimi strokovnjaki ogledala proizvodnjo in naprave v Kidričevem. Rezultat obiska francoskih strokovnjakov je bil elabore; ti so ga sestavili za Jugoslovansko investicijsko banko, ki je kasneje prevzela kreditiranje rekonstrukcije in razširitve proizvodnje v Kidričevem. Tako je prišlo do sodelovanja firme Pechiney s TGA vendar brez kapitalne udeležbe s francoske strani. Francozi so nudili samo inženiring za rekonstrukcijo in povečanje tovarne ter manjšo tehnično pomoč.

Z rekonstrukcijo in razširitvijo tovarne v Kidričevem, ki je sledila, so dosežene kapacitete, ki dajejo letno proizvodnjo 42.000 ton aluminija. S povečanjem proizvodnje aluminija v Kidričevem smo hoteli doseči izboljšanje zunanjetrgovinske bilance.

Prevladala pa so tudi mišljenja, da je aluminij v mnogem odlična odskočna deska držav v razvoju.

Na lokacijah Mostar in Titograd v tem času ni prišlo do izgradnje, pač pa so se ponovno pojavile pobude in zahteve po izgradnji aluminijске industrije z motivacijo, da so ta področja predestinirana za proizvodnjo aluminija zaradi komparativnih prednost v surovinski bazi. Poudarjali so ugodne lokacije, osnovno surovino za proizvodnjo glinice — boksit — in možnost za izgradnjo cenениh hidroenergetskih virov. Tem iniciativam in argumentacijam, ki so jih podpirale prizadete republike,

je sledila JIB-ka z razpisom za izgradnjo novih aluminijских kapacitet.

Razpis Jugoslovanske investicijske banke je bil prirojen tako, da Kidričevo ni imelo možnosti za uspešno konkuriranje na natečaju. Kljub temu pa do hitrih in konkretnih zaključkov z novimi potencialnimi investitorji ni prišlo zaradi preloma v letu 1965, ko smo pričeli izvajati gospodarsko in družbeno reformo.

Težnje potencialnih investitorjev za naše odraz tudi v družbenem planu, v katerem je bila predvidena izgradnja novih aluminijских kapacitet s sodelovanjem federacije po garancijah za inozemska posojila.

Kasneje v letu 1967, ko je Zvezna skupščina, na osnovi intencij družbenega plana, sprejela garancijo federacije za inozemsko zadolžitev obeh predvidenih kombinatov Titograd in Mostar-Sibenik, ni več mogoče govoriti samo o planiranem razvoju aluminijске industrije pri nas, ampak že o konkretno oblikovanih pogojih za izgradnjo.

V naslednjem letu se že pričenjajo gradbena dela za kombinat Titograd. Pogodbo o licenci, inženiringu in tehnični pomoči je s francoskim aluminijским koncernom Pechiney sklenil kombinat že leto dni prej. Izgradnja kombinata naj bi bila zaključena do sredine leta 1971 z zmogljivostjo 50.000 ton aluminija letno.

Tudi investitorji ostalih projektov Mostar in Sibenik so sklenili pogodbe z inozemskimi partnerji. Uvoz opreme naj bi bil omogočen s komercialnimi krediti. Za finansiranje teh projektov so že pred leti ustanovili poslovno združenje »Jugal«, v katerem sodelujejo vsa zainteresirana podjetja.

Tovarna glinice v Mostarju naj bi imela kapaciteto 200.000 ton, medtem ko bi elektroliza v Sibeniku imela zmogljivost 50.000 ton aluminija letno.

Pa zgraditvi vseh teh aluminijских kapacitet se bo letna jugoslovanska proizvodnja aluminija povečala za 100.000 ton.

V letu 1969 smo proizvedli v Jugoslaviji nekaj manj kot

50.000 ton aluminija. Približno polovico tega aluminija smo porabili doma, za potrebe domače predelave pa smo ga uvozili še nad 20.000 ton.

Pretežni del nove proizvodnje bomo morali izvoziti na tuja tržišča, bodisi v obliki primarnega aluminija ali aluminijских polizdelkov in njegovih zlitin.

Čedalje bolj razprostranjena uporaba aluminija na različnih področjih odpira nadaljnje perspektive za nenehno naraščajočo svetovno potrošnjo.

Vendar so kljub temu na področju pridobivanja aluminija in njegove predelave kažejo v svetu določeni premiki. Prednosti dežel s ceneno hidroelektrično energijo za elektrolize aluminija se očitno zmanjšujejo v korist lokacij v bližini velikih atomskih elektrarn. Za gradnjo nove aluminijске industrije so postala predvsem vabljiva potrošna območja. Ze pred leti je bil zapažen tudi premik evropske aluminijске industrije na ameriško celino (firma Pechiney), medtem ko je sodelovanje ameriškega kapitala v Evropi konstanten pojav preteklega desetletja. V zadnjem času je posebno opaziti priliv tuje kapitala na območje evropske gospodarske skupnosti, znotraj katere ni carinskih pregrad, hkrati pa je to tržišče navzven zaščiteno z visokimi carinami. Posebno živahno delovanje je v preteklih letih opaziti tudi na velikih nahajališčih boksita, n.p.r. v Avstraliji, Gvineji itd., kjer skušajo veliki aluminijški koncerni s skupnim vlaganjem kapitala zagotoviti surovinsko bazo za daljši čas. Velike zaloge boksita nudijo možnosti za izgradnjo velikih kapacitet za proizvodnjo glinice — od 1 do 2 milijonov ton letno —, medtem ko tovarne za pridobivanje in predelavo aluminija gradijo na območjih z veliko porabo.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Pomembnost barve

Ugotovili so, da dajejo nekatere barve določene psihične in emocionalne reakcije, kot npr. RUMENA daje prijeten občutek in več delovno storilnost. PLAVA — daje občutek hladnosti, zato jo uporabljajo predvsem tam, kjer je temperatura višja od zone udobnosti. ZELENA — deluje umirujoče za oči, ZELENO-PLAVA je hladna barva, RUMENO-ZELENA je toplejša. RDEČA predstavlja nevarnost, razburljivost in je tradicionalno povezana s požarom. ORANŽNA — daje občutek širine in toplote. BELA barva — pretežno jo uporabljamo za strop, saj reflektira svetlobe od 80—88 odstotkov. V zelo nizkih prostorih, kjer ljudje često gledajo v strop, ne obarvamo strop z belo, ampak z blagimi barvami (svetlo plave, svetlo rumene, slonokoščene), ker delujejo ugodneje od bele.

Za barvanje cevnega omrežja priporočamo uporabljati barve z močnejšim refleksom. Za zidove delovnih prostorov, kateri so pogostokrat v vidnem polju, priporočamo barvanje z blagimi barvami (svetlo-sive, zelene in modra), npr. SVETLO SIVA barva deluje na človeka umirajoče.

Stropi v prostorih morajo biti obarvani z enako barvo kot stene, vendar v nekoliko temnejši niansi. Tla morajo reflektirati okoli 25 odstotkov svetlobe, a stropi od 25 do 40 odstotkov.

ZAHVALA

Zaradi boleznih sem se morala posloviti od svojih sodelavcev, sodelavk in delovnega mesta v DE Glinica.

Ob tem trenutku se iz vsega srca zahvaljujem sindikatu in sodelavcem za sprejeto darilo. Celotnemu delovnemu kolektivu pa želim veliko delovnih uspehov.

Marija Šostar

Najnevarnejša mesta na strojih je potrebno označiti s posebno barvo.

Priporočamo, da bi stroj obarvali z eno barvo, a delovni prostor z drugo. Kritične dele stroja pa bi obarvali z eno od kontrastnih barv. Nujno potrebno pa je, da pri izbiri barve upoštevamo način razsvetljave.

Obstajajo standardi pri uporabi določenih barv. Tako npr. RDEČO BARVO uporabljamo običajno skupaj z BELO v primeru, če hočemo prikazati nevarno mesto ali pa mesto, kjer so pripomočki za zaščito pred požarom. RUMENA barva je samostojna barva, katero uporabljamo samo ali pa v kombinaciji z rdečo, ko želimo poudariti mesto, kjer je potrebna velika pozornost. Prav tako v kombinaciji s črno ali drugo kontrastno barvo. Barvamo pa na principu pasov, črt ipd.

ZELENA IN BELA, kadar ju uporabljamo skupaj, daje občutek sigurnosti v okolju in sredstva za prvo pomoč. Ti dve barvi lahko data v različnih kombinacijah, kot močna zelena in čisto bela barva, ali pa v obliki zelene barve z belimi progami ali pa zelena barva, katero obkrožuje bela površina. Zeleno barvo uporabljamo kot osnovno barvo, npr. za gumb, s katerim spuščamo stroj v pogon.

IZDAJA DELAVSKI SVET TOVARNE GLINICE IN ALUMINIJA »BORIS KIDRIČ« KIDRIČEVO.

UREDNIŠKI ODBOR:

Franc Vrljič — predsednik, člani: Stojan Kerbler, dipl. inž., Franc Kolarič, Milan Nežmah, Janez Sukič in odgovorni urednik tovarniškega časopisa Stane Tonejc, dipl. inž.

Tisk: ZGP »Pomurski tisk« v Murški Soboti.

Rokopisov in slik ne vračamo.